БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 127 (8652)
МАЙН 31
СУББОТО
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

Кукурузын баян ургаса абахын түлөө социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе!

Гектарһаа 300 центнер ургаса абахабди

Курска областиин хүдөөгэй ажалшадай үүсхэлые халуунаар дэмжээд, манай колхозой гэшүүд кукурузын үндэр баян ургаса абаха гэжэ шиидээ.

Жэл бүри бидэнэр үбһэ ногооной бараг ургаса абадагбди. Тиигэбэшье, ганса үбһөөр адууһа малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэгүйемнай мэдээжэ. Үнгэрһэн жэлдэ 300 гектарта кукуруза таригдаһан байна. Сагаан Арал гэжэ газарта 50 гектар талмайн гектар бүриһөө 200 центнер кукурузын эшэ набшаһан хуряагдаа һэн. Тэрэнэй ашаар шанар һайнтай силос даргадаа. Үнеэдтээ шэмэтэй һайн кукурузын силос эдюулжэ, Мөөрөөшын фермынхид нёдондо жэлэй 4 һаратай сасуулхада, энэ жэлэй 4 һарын туршада үнеэн бүриһөө 400 литр һү ехээр һааба. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, манай эндэхи эрхэ байдалда харууһалалга, элдүүрилгэ хаһа саг сооньхээд байгаа һаа, кукурузын үндэр ургаса хуряагдаха гэжэ элитээр гэршэлнэ.

Энэ жэлдэ бидэ кукурузын үндэр баян ургаса хуряахын түлөө ёһотой шангаар тэмсэхэ гэжэ шиидээбди. Тарилгамнай нёдондонойхидо орходоо 200 гектараар ехэдхэгдэхэ гэхэ гү, али бүхыдөө 500 гектарта энэ үнэтэ ургамал таригдаха байна.

Кукуруза ургуулха 3 комплексно агрегат эмхидхэгдэнхэй. Агрегадуудай хүтэлбэрилэгшэдөөр дүй дуршэл ехэтэй механизаторнууд томилогдоо. Комплексно агрегадта туһалхын, тэдэнэй ажалые зүбөөр эмхидхэхын тулада агрегат бүхэндэ инспектор-эмхидхэгшэ томилогдонхой. Инспектор-эмхидхэгшээр колхозой агрономуud хүдэлхэ юм. Кукуруза ургуулха агрегадуудай хүтэлбэрилэгшэд, инспектор-эмхидхэгшэд КПСС-эй айкомой бюро дээрэ баталагдаа.

Ургасын хойноһоо эзэн ёһоор харууһалха, элдүүрилхэ гээшэ ехэ удхашанартай. Хэрбээ энэ шухала хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандаа һаа, абаһан уялгамнай минил саарһан дээрэ үлэхэ гэжэ мэдэнэбди. Тиимэһээ ургасын хойноһоо хаһа саг соонь, зүбөөр харууһалха тодорхой хэмжээ-ябуулганууд зохёогдоо.

Ургамалай дайсан—буртаг үбһэ үгы хэхын тулада тусхай культиватораар ряд хоорондын элдүүрилгэ утааша, хүндэлөөшэнь хэхэбди. Энэ ушарта газарай хүрьһэн зөөлэрүүлэгдэхэ гээшэ. Буртаг үбһэнэй ургадагые хараадаа абажа, кукурузын ургажа байха үедэ 3—4 дахин элдүүрилгэ хэхэбди. Ургамалай газарһаа һая бултайжа байхадань борнойлго хэгдэхэ юм. Элдэб минеральна утэгжүүлгээр дутаахагүйбди. Наг шэбхэтэй холиһон суперфосфат бороогой орохын урда тээ гү, али орожо байхадань поли дээрэ гаргахада аша туһа ехэтэй байдаг. Иимэ утэгжүүлгэ кукурузын тарилгын гектар бүридэ 3—5 тонно оруулагдахаар хараалагдана.

Кукуруза таригдажа байһан поли дээрэ 800 тонно наг шэбхэ гаргагдаа. Энэмнай тон бага гээшэ. Мүнөө наг шэбхэ гаргалга үргэлжэлһөөр.

Томо жэжээрнь илгагдаһан, дэбтээгдэһэн үрэһөөр һайнаар элдүүрилэгдэһэн пар, шэнэ газар дээрэ тарилга хэгдэжэ байна. Эдэ үдэрнүүдтэ 200 гаран гектарта кукуруза таригдаа.

Колхозой кукуруза ургуулагшад бүхы талмайн гектар бүриһөө 300 центнерһээ доошо бэшэ кукурузын ногоон эшэ намаа абаха уялгатай. Абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө бүри эршэ хүсэтэйгөөр ажаллахабди.

С. Кривогорницын, Кударын аймагай «Путь к коммунизму» колхозой түрүүлэгшэ; **Г. Чекин**, колхозой агроном; **Н. Жарников**, кукуруза ургуулха комплексно агрегадай начальник.

Аймаг соогоо түрүүлээ

Иволгын «Коминтерн» колхозойхид аймаг соогоо эгээн түрүүлэн хабарайнгаа тарилгые, мүн эртын пар хахалалгые һайн болзорто дүүргээ. Эндэ бүхыдөө 1327 гектарта ороһон, 800-гаад га газарта силоснэ, ногоон тэжээлэй ургамал болон тэжээлэй корнеплод таригданхай. Гадна, 950 гектарта эртын пар хахалжа дүүргээ.

Байгша ондо артелиинхид хамтадаа 80 га газарта кукуруза тариха юм. Мүнөө тэрэнэйнгээ 40 гаран гектарые таряад байнхай.

М. Намжилов.

Тэжээлэй ургамалые тарилгада анхаралаа табинагүй

Закаменай аймагай колхозууд адуу малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхын тула элбэг хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлдэхэ гэжэ шиидэнхэй. Тиигэжэ нёдондонойхиһоо мянган гектар ехэ газарта тэжээлэй ургамал тарихань. Хамтадаа таригдаха 5060 га тэжээлэй ургамалай 2300 гектарынь силос болгогдохо. Энэнь нёдондонойхиһоо 900 гектараар ехэ.

Силос болгогдохоор таригдаһан ургамалай 60 гаран процентнь таряантай холижо тариһан наран сэсэг юм. Иимэ тарилгаһаа шэмэтэ тэжээл элбэг ехээр абтаха гэжэ үнгэрһэн жэлдэ мэдэгдээ һэн. Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Мангилагта гэжэ газарта гектар бүридэ 120 килограмм овёстой 12 килограмм наран сэсэг холижо тарихада, 47 гектарай га бүриһөө 300 центнер шахуу ногоон тэжээл абтаа. Мүн «Родина» колхоз 170 гектар газарһаа энэ зэргын ургаса абаа һэн. Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, Закаменай аймагта тэжээлэй ургамал ехээрарижа, үндэр баян ургаса абажа болохо байһыень гэршэлнэ. Теэд шанарайнгаа талаар энэнь кукурузын набша намаада хүрэхэгүй.

Кукурузын хэды ехэ аша туһатай байгаашье һаань, аймагай колхозууд энэ ургамалай тарилгые тооногүй. Аймагаймнай эрхэ байдалда кукуруза таараногүй, тиимэһээ һайнаар урганагүй гэһэн һанал бодолтой хүтэлбэрилэгшэдшье бии гэлтэй. Теэд үнэндөө тэдэнэрэй иимэрхүү бодол ямаршье эшэ үндэһэгүй. Юуб гэбэл, 1956 ондо Сталинай нэрэмжэтэ колхоз Мухар Нуга гэжэ газарта 18 гектар кукуруза таряад, гектар бүриһөө 200 центнер эшэ набшаһа абаһан юм. Мүн Михайловкын сорт туршалгын станци кукуруза тарижа, гектар бүриһөө 200—210 центнер эшэ набшаһа абаһан байна.

Наруули, шиигтэй газар олоод, агротехническэ заабариин ёһоор кукуруза тарижа, һайнаар харууһалаа һаа, нийтынгээ малда шэмэтэ тэжээл ехээр бэлдэжэ абахаар байһаниинь лабтай.

Сталинай нэрэмжэтэ колхоз 40 га газарта кукуруза тариха түсэбтэй аад, мүнөө 28 га таряа. «Коммунизмын зам» колхоз тарилгын газар, үрэһөө бэлдээд, агрономой заабари хүлеэжэ байна. Тиихэдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Щербаков) альганайшье зэргын газарта кукуруза таряагүй. «Тарихашьегүйбди» гэжэ энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд сэхэ мэдүүлнэ. Тиин энэ колхозой полиин захада сорт туршалгын станциинхид кукуруза тарижа, набша намаа ехээр ургуулжа байна.

Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Щербаков өөрөө КПСС-эй айкомой бюрогой гэшүүн байна. Теэд шэмэтэ һайн тэжээл—кукурузада иимэ хайхарамжагүйгөөр хандажа байхань тэсэшэгүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Нүхэр Щербаковой иимэ гээгдэнги һанал бодолтой байһыень мэдэжэ байбашье, партиин айком, аймгүйсэдком эрид хэмжээ абанагүй.

Аймагай колхозууд мүн тэжээлэй корнеплод тарижа дүүргэхээр болоһон аад, үшөөл унжагайруулһаар. Жэшээнь, «Родина» колхоз тэжээлэй ургамал тариха сагай үнгэржэ байхада, тарилгынгаа газар хүсэд бэлдээдүй байһаар. Тус колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Шаралдаев, парторганизациин секретарь нүхэр Балданов энэ хэрэгтэ тон харюусалгагүйгөөр хандана. Олон малтай колхоз аад, үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдэхэ тухай һанаагаа табидаггүй байһаниинь гэмшэлтэй.

Аймагай колхозууд тэжээлэй ургамал тарилгада иимэ харюусалгагүйгөөр хандахаяа болижо, нийтынгээ малда үбһэ тэжээл ехээр бэлдэхын тула яаралтай хэмжээ абаха зэргэтэй.

Д. Аюшеев, манай корр.

Хоёр дахин ехэ тэжээл бэлдэхэнь

Нийтынгээ малда элбэг ехээр тэжээл бэлдэжэ, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ гэжэ «Знамя» колхозойхид шиидэбэ. Тэжээлэй ургамал нёдондонойхидо орходоо хоёр дахин ехээр, хамта 840 гектарта тарихань. Тэрээн сооһоо 200 гектар усалагдадаг, үрэжэлтэй газарта кукуруза тариха байна. Тэндээ наг шэбхэ гаргажа тараагаа. Гадна, гектарта наран сэсэг, 60 га газарта силос болгохо овёс таригдахаюм. Мүн 150 тонно тухай силос хээрын ногоогоор дарахаар хараална.

Эдэ үдэрнүүдтэ 20 гектарта турнепс, 105 гектарта зелёнко, гахай бэлшээжэ таргалуулхын тула 20 га газарта хартаабха таригдаа.

Шэмэтэ тэжээл хадагалха силосно болон бусад түхеэрэлгэнүүдые заһаха, шэнээр бариха хүдэлмэри үргэнөөр хэгдэжэ эхилээ.

Колхоз мүнөө кукурузын тарилгада оробо.

Е. Митахинов.

Түнхэн.

...мса Хусаев хорин жэлдэ трактор дээрэ хүдэлхэ зуураа баян дүй дуршэлтэй ...мой. Мүнөө энэ механизатор Түнхэнэй аймагай «Путь Ленина» колхозой ... тракторист гэжэ тоологдоно. Нүхэр Хусаевай трактор хабарай тарилга дээрэ ...ээр хүдэлөө. «ДТ-54» тракторааараа мүнөө жэл мянган гектар элдүүрилхэ абанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ж. Хусаев трактортаа техническэ харууһалга хэжэ байна.

Б. Шатоновой фото.

„АРАДУУДАЙ ХООРОНДО ЭБ НАЙРАМДАЛ БЭХИЖҮҮЛҺЭНЭЙ ТҮЛӨӨ" УЛАСХООРОНДЫН ЛЕНИНСКЭ ШАН ОЛГОХО КОМИТЕДТЭ

Уласхоорондын Ленинскэ шан олгохо Комитедэй заседани 1958 оной майн 7—8-да болоо. Тус Комитет уласхоорондын Ленинскэ шан олгохо тухай ороһон дурадхалнуудые хаража үзөөд, энэ асуудалаар шиидхэбэри баталан абаба.

1957 оной уласхоорондын Ленинскэ шан олгохо тухай Комитедэй тогтоол доро толилогдоно.

„Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө" уласхоорондын Ленинскэ шан олгохо тухай

„Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө„ уласхоорондын Ленинскэ шан олгохо Комитедэй 1958 оной майн 8-най тогтоол

Эб найрамдал аршалан хамгаалхын, бэхижүүлхын түлөө тэмсэхэ хэрэгтэ элитэ ехэ габьяатай байһанай түлөө «Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлһэнэй түлөө» уласхоорондын Ленинскэ шан иимэ хүнүүдтэ олгохо:

Каору Ясуидэ — Хосэйн университедэй уласхоорондын эрхын талаар профессор, атомна болон водородно зэбсэг хорихо талаар Бүхэяпонско соведэй түрүүлэгшэдэ (Япон),

Арнольд Цвейгтэ — уранзохёолшодо (Германска Демократическа Республика),

Луи Сайянда — Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федерациин генеральна секретарьта,

Артур Лундквистдэ — уранзохёолшодо (Швеци).

Иозеф Громадкада — профессортэ, Коменскиин нэрэмжэтэ евангелиин-бурхан шажанай факультедэй декан-да (Чехословаки).

Комитедэй түрүүлэгшэ **Дмитрий СКОБЕЛЬЦЫН**

Комитедэй түрүүлэгшын орлогшонор: **Го МО-ЖО**, **Луи АРАГОН**

Комитедэй гэшүүд: **Григорий АЛЕКСАНДРОВ, Джон БЕРНАЛ, Ян ДЕМБОВСКИЙ, Анна ЗЕГЕРС, Пабло НЕРУДА, Михаил САДОВЯНУ, Сахиб Синг СОКХЕЙ, Илья ЭРЕНБУРГ.**

* * *

Профессор Каору Ясуи (Япон) — уласхоорондын эрхын талаар ехэхэн мэргэжэлтэй болоһон хүн гээшэ. Термоядерна зэбсэг туршалгые хорихын, Япондо Америкын сэрэгэй базануудые үгы хэхын түлөө Японой эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөндэ тэрэ хүн эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Атомна, водородно зэбсэг хорихо талаар Японой национальна соведэй түрүүлэгшээр Каору Ясуи һунгагдаһан юм. Хүн зониие олоорнь хюдаха зэбсэг хорихо, эб найрамдал сахиха гэжэ Каору Ясуи гэгшын уряалһан уряае эхэ оронойнь дүшэ миллион шахуу хүн дэмжэбэ.

Немецкэ үнинэй уранзохёолшодой нэгэн Арнольд Цвейг—фашизмда эсэргүүсэдэг демократ хүн гээшэ. Жиирэй солдат боложо, Цвейгэй хабаадалсаһан дэлхэйн нэгэдэхи дайн уранзохёолшын бэшэһэн зохёолнууд соо тодорхойгоор харуулагдаа. Дайнда үзэһэн хараһан юумэнүүдынь, Германида гитлеровецүүдэй гарта засагай ороолго «Сагаан шарайтанай ехэ дайн» гэжэ дайн сэрэгые үзэн ядаһан хэдэн роман бэшэхэдэнь Цвейгтэ баримта боложо үгэһэн юм. Энэ зохёолыень бүхы дэлхэйн зон һайшаана. Мүнөө Цвейг Германска Демократическа Республикада шэнэ ажабайдал байгуулха хэрэгтэ бүхы хүсэеэ зорюулна. Тэрэ хадаа Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй гэшүүн, ГДР-эй Национальна шангай лауреат юм.

Профсоюзуудай элитэ ехэ ажал-ябуулагша Луи Сайян (Франци) профсоюзна хүдэлөөндэ гушан жэлэй турша соо хабаадалсажа ябана. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай боложо байхада эсэргүүсэлгын хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа һэн. 1945 онһоо хойшо Сайян—Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федерациин генеральна секретарь болонхой. Яаралтайгаар зэбсэгжэлгэдэ эсэргүүсэн, сэрэгэй тоо хороохын түлөө, ядерна зэбсэг болон тэрэниие туршалга хорихын түлөө тэмсэлдэ профсоюзна олониитые нэгэдүүлэн жагсаахын тула эсэшэ сусашагүйгөөр тэрэ ажаллана.

Алдар суутай болоһон Шведскэ уранзохёолшо Артур Лундквист—романууд болон шүлэгүүдые, литературно-шүүмжэлэлэй статьянуудые бэшэһэн, шадамар бэрхээр оршуулгануудые хэһэн хүн гээшэ. Гушан жэлэй туршада уранзохёолой ажал эрхилнэ. Обёоростой хёрхо, энэрхы сэдьхэлтэй байһан туладаа Лундквист мүнөөнэй дэлхэй дээрэ боложо байһан олон юумые обёоржо, бүхы түрүү, прогрессивнэ хэрэгүүдые ёһотойгоор сэгнэдэг байна. «Эб найрамдал хадаа хүн бүхэнэй эгээн дээдэ хүсэл мүн» гэжэ Лундквист батаар этигэдэг юм. Арадуудай хоорондохи эб найрамдалай, хани барисаанай түлөө тэрэ шууд тэмсэнэ.

Профессор Иозеф Громадка (Чехословаки)—Европодохи эгээн үнинэй Ян Амос Коменскиин нэрэмжэтэ евангелиин-бурхан шажанай факультедэй декан юм, арбан жэлэй туршада дуган сүмэнүүдэй Бүхэдэлхэйн Соведэй түб комитедэй гэшүүнээр хүдэлнэ. Чехословакида, мүн Канада, Австрали, Баруун Германи болон бусад оронуудаар оло дахин аяншалан ябаха үедөө профессор Громадка оронуудай хоорондо амгалан харилсаа холбоо тогтоохын түлөө тэмсээ, тэмсэнэшье. Католическа зарим этэгээдүүдэй худал хуурмаг номнолые балшыса элирүүлэн, энэ хүн Европодо хамтын аюулгүй байдал бэхижүүлхые дүлэтэмэ үгөөрөө уряална.

Бүхэнэй уһалууриин һубагууд

Харганаа тосхонһоо баруун хойшоо хотирон ошоһон шэнэ һубагые зайгаад, хүнгэн машина тооһо бурьюулна. Хоёр хажуугаарнь таряанай газар, нуга сабшалан, харганаа бургааһанай һөөгүүд, гүбөө добонууд үнгэрнэ. Хүдөөгэй агаар илангаяа хурса, хоншуухан.

—Эндэтнай юун таригданхайб?— гэжэ КПСС-эй Иволгын айкомой секретарь Д. Д. Эрдыниев ногоохон талмай тээшэ заажа, Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Ф. Е. Архинчеевһээ асууна.

— Тэжээлдэ хэрэглэхэеэ наран сэсэг таряа һэмди. Таряан, ургамал нэгэ жэгдээр гаража эхилбэ. Һайн хабар боложо байна. Нэгэдэхеэр, өөһэдынгөө техникээр эртын тарилга богонихон болзорто, һайн шанартайгаар хээбди. Хоёрдохеёр, газар шиигтэй, бороошье орохол хэбэртэй—баян ургаса абтаха шэнжэтэй боложо байна,—гэжэ тэрэнь харюусана.

— Энэ һубаг руу хэзээнһээ уһа табихатнайб?

— Ехэнхи хүдэлмэри дүүрээ. Һубагайнгаа оёорые зарим газарта сэбэрлэжэ заһаад, һүүлшын хэдэн регуляторай барилгые дүүргээд, ашаглажа эхилхэмнай,—гэжэ нүхэр Архинчеев хэлээд, саашань нэмэнэ.— Энэ һубагаар уһанай эрэхэдэ сабшаланһаа гадна, огородой, таряанай, кукурузын газар уһалагдадаг болохо юм.

Энэ һубагһаа һалаатажа, сабшалан тээшэ ошоһон багашаг һубагай эхиндэ эдэнэй хүрэхэдэ колхозой ахалагша луговод Доржи Дашипылович Ленхобоев угтажа мэндэшэлбэ. Тэрэ эндэхи регуляторай хаалта хэжэ байба.

Эдэнэй хөөрэлдэһөөр байтар бульдозер ерэжэ, тэрэнэй трактористда Доржи Дышипылович юу хэхэ тухайнь заабари үгэнэ:

— Тээ тэндэ һубагай эрьеые үндэршэг болгохо, тиихэдэ тэры тэндэхи годирууе нэгэ бага сэхэлхэ хэрэгтэй.

Уданшьегүй бульдозер һубаг руу орожо, хайр шулууһаа ошо сасартар газар түлхижэ эхилнэ...

...Һубагай эхин. Бүхэн голой һаба шэнээр татагдажа, эндэ 10 метр утатай хаалта бетоноор хэгдэһэн байгаа. Иигэжэ уһанай боогдоһон газарта хубаарилан табидаг 5 метрын регулятор бариганхай. Һубаг руу ородог уһан тусхай түхеэрэлгээр ехэ бага болгогдодог юм.

Һубаг руу табигдаһан уһа хаһажа байхадаа Доржи Дашипылович иигэжэ хөөрэбэ:

— Бүхэнэй уһалууриин системэ дүрбэн гол һубагуудһаа бүридэнэ. Эгээл утань Ород һубаг болоно. Тэрэ аяар 24 километртэ үргэлжэлдэг юм. Нүгөөдүүлынь—Монгол, Бурят, Заяан һубагууд, хамтадаа 17 километр болохо. Эдэнь ашаглалгада угтоод, сабшалан гол түлэб уһалжа байнхай.

1956 ондо республикын «Мелиоводстрой» гэжэ эмхи зургаан эдэ һубагуудые малтажа эхилээд, энэ хабар дүүргээ. Һубагай оёорһоо 40 мянган кубометр шорой гаргагдаа.

Һубагууд дээрэ бетоноор хэгдэһэн 5, уһа хубаарилха модоор бүтээгдэһэн 22 регуляторнууд тодхогдонхой. Эдэнэй ашаар сабшалан, поли тээшэ дураараа уһа табихада болохо юм.

—Таряанай, огородой эдеэнэй, үбһэнэй ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ Бүхэнэй уһалууриин системэ сэгнэшэгүй удхашанартай. Энээнэй ашаар 950 га колхозой, 75 га үмсын сабшалан, 160 га таряанай, 30 га огородой газар уһалагдаха юм,—гэжэ Филипп Егорович Архинчеев нэмээнэ.

Газар уһалалга дээрэ 8 хүнһөө бүридэһэн луговодуудай звено ажаллана. Колхозой правлени, партийна организаци үбһэ тэжээлые элбэг ехээр бэлэдхэлгэдэ гол анхаралаа хандуулжа, коммунистнууд Ц. Гармаев, А. Найданов гэгшэдые тиишэ томилһон байгаа. Эдэниие 72 наһатай коммунист Доржи Дашипылович Ленхобоев толгойлно.

Луговодуудай звеногойхид сабшалангайнгаа газар уһалха, утэгжүүлхэ, шулуу, модонһоо сэбэрлэхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал хандуулаа. Эдэнэр үсөөншье һаа, яһала ехэ хүдэлмэри хэнэ. Үбэлдөө 634 тонно наг шэбхэ сабшалан дээрэ гаргагдажа, утэгжүүлгэ хэгдэһэн, 25 мянган кубометр тошон халяагдаһан байна. Мүнөө үедэ 600 гектар нуга сабшалан уһалагдаа, 5 га газар сэбэрлэгдээ. Тэдэнэр энэ хабартаа һубагай хаалтануудые, регуляторнуудые барилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

Нүхэр Ленхобоев үндэр наһатай болобошье, даалгагдаһан ажалдаа үнэн сэхээр хандажа, унаһан малгайгаа абангүй хүдэлжэ ябана. Түрэл колхоздоо 27 жэлэй туршада элдэб ажалда ябаха зуураа олондоо хүндэтэй болонхой. 1956 ондо түрэһөөр 70 жэлэйнь, ажал хэжэ эхилһээр 35 жэлэйнь ойе нютагайнь зон үргэнөөр тэмдэглэһэн юм.

Мүнөө үедэ колхозой луговодууд сабшалангаа хоёрдохёо уһалжа байна.

...Хүнгэн машина дэншээрэн, һубаг соогуур аалиханаар урагшаа гүйнэ. Байд гээд лэ Филипп Егорович машиныая байлгажа, ахалагша луговодто һанамжала хэлэнэ, даабари үгэнэ:

— Үглөөдэр скрепер эльгээхэб. Тэрээнэй ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, ехэ юумэ хүүлэжэ абаха байна. Һубагайнгаа оёорые һайтар сэбэрлүүлэгты. Бэлэн болоходоо намда дуулгаарайгты, тиигэбэл уһа табихабди.

Ород һубаг һаяхан ашаглалгада угтэбэ, тиигэжэ огородой, таряанай газар, сабшалан уһалагдажа эхилбэ гэжэ Кировэй нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь нүхэр Цибденов үсэгэлдэр телефоноор мэдээсэбэ.

А. Бадаев, манай тусхай корреспондент.

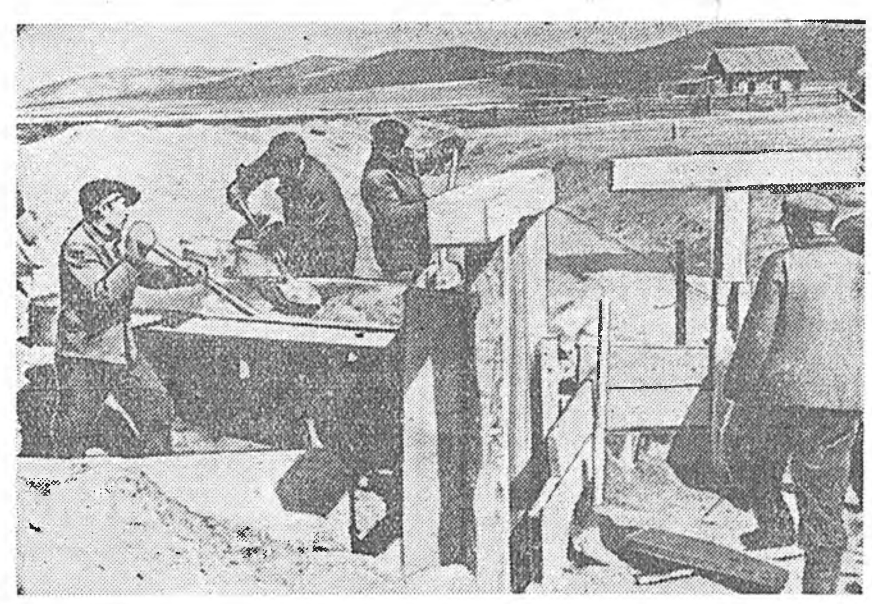

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бүхэнэй уһалууриин системын Ород һубагай уһа хубаарилха регулятор баригдажа байна.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН БҮХЭСОЮЗНА ВЫСТАВКЭ ДЭЭРЭ

Гоё һайхан, сэнгэлиг даа. Эхэ ороноймнай түб хото—Москва! Жэлһээ жэл бүри һүрэтэ городой шэнжэ түхэл һайжаран хубилна. Гурба-дүрбэн жэлэй урда тээ байһан жэжэ гэрнүүдэй орондо томо ордонууд бодонхой. Городой алишье талаар ябахада барилгын кранууд һүндэлдэнэ, тэндэ хүнүүдэй яаралтайгаар ажаллажа байхань харагдана.

Хэрбээ Внуково аэропортһоо город орохо дардам харгыгаар ябаа һаа, хоёр талаараа хэдэн модо газарта шэнэ ордонуудай бүтээгдэжэ байхые, хэдэн шэнэ шэнэ үйлсэ, кварталнуудай бии болоһые обёорхот. Шэнээр бүтээгдэжэ байһан ордонууд газааһаа сагаан хирпиисээр ханалагдана. Тиимэһээ тэдэнние бүтээһэнэйнгээ һүүлээр шабардажа жэгдэлхэ, сагаадаха хэрэггүй байна. бшуу. Энэнь барилгын хүдэлмэриие нилээдгүй хүнгэдхэжэ, үнэ сэнгыень химдадхажа үгэнэ ха юм.

Энэ жэлдэ выставкэдэ ерэһэн хүнүүд, городой ажалшад газар доогуур—метрогоор ябажа, шэнэ харгыгаар табилуулан, ВСХВ хүрэхэ аргатай болоо.

1. ТҮРҮҮШЫН ҮДЭР

1958 оной майн 11-нэй үглөөгүүр... Огторгойдо үүлэгүй сэлмэг. Олон дабхар ордонуудай орой дээгүүр мандаһан алтан шаргал наранай элшэ хүсэн слүүр мулыһэндэл ялалзажа байһан шулуун талмай, үйлсэнүүдые һаяхан сэсэрэгдэһэн уһанһаа хатаана.

Унжагай, хүйтэн хабарай болоһон дээрэһээ городой сэсэрлиг, садууд хүсэдөөр набша намаагаа дэлгээдүй. Тиигэбэшье, ерэжэ ябаһан зунай сагай зулгы урин агаарта гудамжа, талмайнууд ногоорон миралзана.

Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэородог гурбан ехэ дэлисээр хүнүүд субажал, субажал байна. Тэдэнэй дунда бултадаал нэгэн һаналтай, нэгэ адли хүсэлэнтэй, үнгэ бүриин хубсаһатай, олон яһатан зонууд гэшхэлэлдэнэ.

Энэ үдэр Выставкын нээгдэхэ үдэр байжа, колхозуудай талмай дээрэ хүн зон олооро сугларшанхай, парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй ерэхые хүлеэжэ байба. Уданшьегүй альга ташалга нэрьежэ, КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев түрүүтэй партиин ЦК-гэй Президиумэй гэшүүд, СССР-эй, РСФСР-эй правительствын хүтэлбэрилэгшэд ерэжэ, хүрин гранит трибунада гарана. Мүн трибунада хүдөө ажахын түрүүшүүл, Социалистическэ Ажалай Геройнууд, эрдэмтэд гаралсаа.

Үдэрэй 12 часта (Москвагай саг) 1958 оной Выставкые нээлгэдэ зорюулагдаһан митинг эхилбэ. СССР-эй Хүдөө ажахын министр нүхэр В. В. Мацкевичын угтамжын үгэ хэлэһэнэй һүүлээр, Минскэ областиин «Перамога» колхозой түрүүлэгшэ, Социалистическэ Ажалай Герой Т. И. Жигалко, Ставропольско хизаарай «Пятигорский» совхозой директор, Социалистическэ Ажалай Герой И. А. Прудников, Горький городой «Красное Сормово» заводой инженер Л. С. Попов гэгшэд баярай үгэнүүдые хэлээ. Удаань бүхы сугларагшадта халуунаар угтагдажа, нүхэр Н. С. Хрущев һонирхолтой үгэ, дурадхалнуудые хэлэһэн байна.

Энээгээр митинг дүүрэжэ, ВСХВ-гэй Главна Комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Хүдөө ажахын министр нүхэр В. В. Мацкевич Хүдөө ажахын 1958 оной бүхэсоюзна выставкые нээгдэһэн дээрэ тоолобо. Выставкын главна павильоной алта шэрэмэл орой дээрэ СССР-эй Гүрэнэй Туг һүртэйгөөр намилзан үргэгдэбэ.

Митингын дүүрэхэлээр хүнүүд гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн павильонууд соогуур орожо, Эхэ оронойнгоо хүдөө ажахын, культурын, промышленностиин амжалтануудтай танилсажа эхилнэ. Энэ жэл 70 область, хизаар болон республика, 624 район, 4713 колхоз болон совхоз, 408828 түрүүшүүл выставкэдэ хабаадаха эрхэ олоо.

2. ТЭЖЭЭЛ ЕХЭЭР БЭЛЭДХЭНЭ

«Выставкэ гээшэ музей бэшэ, харин, шэнэ юумые элишэлэн харуулха арга мүн» гэһэн Н. С. Хрущевой үгэнүүдые хүнүүд һанан һанан ябажа, павильонуудые харахадаа энэ тэрэ амжалтын ямар аргаар туйлагдаһаниие ойлгожо абахые хүсэнэ. Маанадтай суг ябаһан Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Цыбиков ниитын адуу малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын түлөө юун хэрэгтэйб гэһэн харюу абахын тула тусхай павильондо оробо.

Адуу малда хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын тула таряалангай газарые үргэдхэжэ, тэжээлэй культурануудые ехээр тариха, ашаглагдадаггүй намаг газарые хатааха, хуурай, добо газарые уһалдаг болохо, сабшалангые һайжаруулха гэхэ мэтэ хэмжээнүүд тухай тус павильон соо тодорхойгоор харуулагданхай.

Манай орон дотор һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада тэжээлэй ургамалнуудай тарилгын талмай гуша гаран процентээр дээшэлжэ, тэрэ тоодо кукурузын тарилга дүрбэ дахин шахуу үргэдхэгдэһэн байха юм.

Ашаглагдадаггүй муу газарые шугы бургааһанһаа сэбэрлэжэ, уһа намагһаа хатаажа абаһан тухай Рязанска областиин Полянска луго-мелиоративна станциин хүдэлмэри харуулагдана. Эндэхи механизаторнууд гурба мянга гаран гектар газар ой модонһоо, бургааһанһаа сэбэрлээд, дүрбэ мянгаад гектар намаг хатаажа шадаһан байна.

Мүн эндэ Москвагай областиин, Ногинска районой 9 колхоз 1956

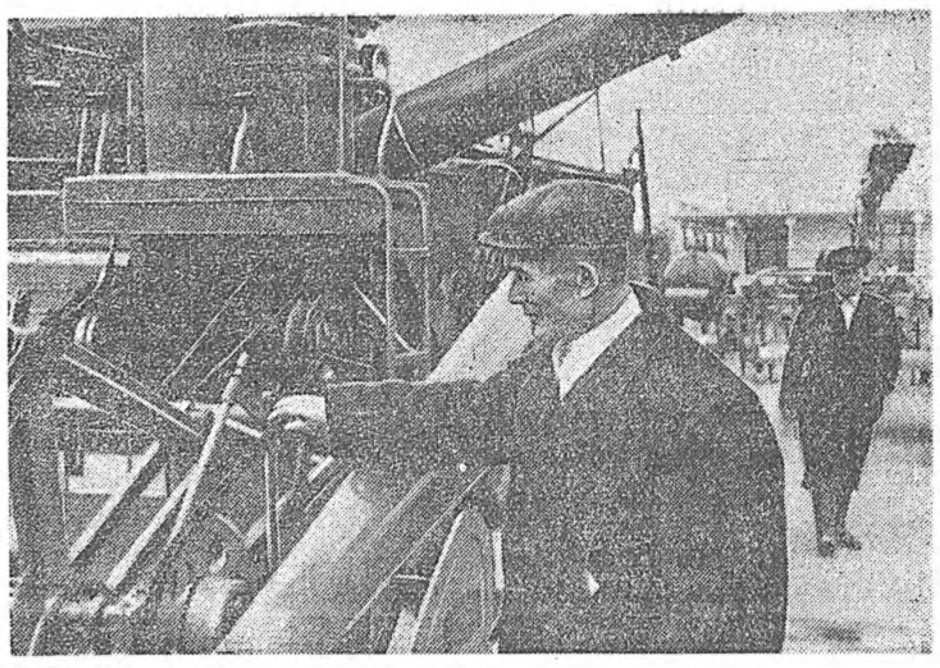

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Манай республикын суута комбайнер Николай Жарников ВСХВ-дэ ошоод, шэнээр зохёон бүтээгдэһэн «СК-3» комбайн хаража байна.

оной хабарһаа сабшалангаа һайжаруулжа эхилээ. Нэн түрүүн тэдэнэр муу ургаса үгэдэг сабшалан дээрээ элдэб ногооной холисо таридаг болоо. Жэшээлхэдэ, гектар газарта 6 килограмм тимофеевка, 6 килограмм овсяница, 12 килограмм костра бозостый, 8 килограмм клевер гэдэг ногоонуудые холижо тариһан байна. Ногооной үрэһэ тарихынгаа хажуугаар сабшалангаа үтэгжүүлнэ. Тэрэнэйнгээ ашаар эндэхи колхозууд бүхы сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 20—35 центнер ургаса абадаг болонхой.

Элдэб ногооной холисые тарихынгаа урда тээ, хабар эртэ болдог, дэгнүүлтэй газарта «ФБ-1,9» гү, али «ФБ-1» фрезбарабан ябуулжа, үгышье һаа, дискэтэй хүндэ борнойе 6—8 сантиметр хүрэтэр онгилхоор ябуулдаг заншалтай. Фрезбарабан ябуулхадаа решёткынь дээшэнь үргөөд, трактораа нэгэдэхи скорость дээрэ ябуулаад, фрезээ хоёрдохи скоростёор хүдэлгэхэдэнь һайн үрэ харуулаа.

Удаань тэрэ газартаа 3,5 тонно извёстко гү ,али 1 тонно фосфоритна гурил, 2,5 центнер суперфосфат адхажа, газарай дээдэ хүрьһые жэгдэлнэ. Тэрэнэй һүүлээр 7—10 үдэрэй үнгэрөөд байхада, 10—12 сантиметр гүнзэгытэйгөөр хоёрдохёо фрезбарабан ябуулдаг. Тиихэдээ мүн лэ трактораа нэгэдэхи скоростёор, фрезээ хоёрдохи скорость дээрэ решёткынь доошонь буулгаад хүдэлгэдэг байна. Иимэ элдүүрилгэ хэһэнэйнгээ һүүлээр элдэб ногооной холисо таридаг байха юм.

Тус павильон соо, мүн малые эдеэлүүлхэ, бэлшээн таргалуулха тухай хэдэн жэшээ харуулагдана. Рязанска областиин Спасска районой «Борьба» колхозойхидой гахайн поршоонхонуудые һүөөр тэжээдэг дүршэл һонирхолтой байба. Энээниие манай эндэхи эрхэ байдалда хэрэглэхэдэ зохистой.

Энэ «Борьба» колхоз поршоонхонуудай хоёр һаратай болотороынь тус бүридэнь хамтадаа 10 литр һү, 5 килограмм хартаабха, 20 литр машиндагдаһан һү, 5 килограмм концентрат, 3 килограмм морковь эдюулхэдэнь нилээд һайн байба.

Һайн мяха абаха зорилгоор шахагдажа байһан, тус бүридөө 70-аад килограмм шэгнүүртэй, табан һаратай болоһон гахайнуудые тэдэнэр иимэ рационоор шахан таргалуулдаг байха юм. Үдэртөө гахай бүридэ 1,8 килограмм концентрат, 2 килограмм хартаабха, 1 килограмм кукурузын силос, 1 килограмм буурсагтай үбһэн, 2 литр машиндагдаһан һү үгэдэг заншалтай. Мүн тэрэ гахайнуудаа үдэшэ, үглөөнь полидо гаргажа, өөһэдөөрынь хартаабха малтуулдаг. Гахайнуудаа түүхэй хартаабха эдюулжэ һургахын тула түрүүн тэдэнээ нэгэ бага үлэдхөөдэг юм.

Малые бэлшээн таргалуулха тушаа Оренбургска областиин, Тёпловско районой «Уральский» совхозой малшадай дүршэл тэрэ павильон дотор харуулагдана. Энэ совхоз сагаан толгойтой казахска үүлтэрэй бодо мал үсхэбэрилдэг байна. Нёдондо гүрэндэ тушааһан бодо малайнь тус бүриин шэгнүүр 454 килограмм татаа.

Бэлшээриин үедэ 111 бүрүү тус бүридөө сүүдхэ соо дунда зэргээр 1020 граммаар нэмээгээ. Иимэ амжалта мал адуулагша, Социалистическэ Ажалай Герой Жангалей Мундагалиев туйлаһан байна. Эндэ жэлтэй болоһон бүрүүнүүдые тушаахада 540 килограмм дунда зэргээр татаһан байна бшуу. Эдэ бүрүүнүүдтэ үбһэ, силос үгэхынгөө хажуугаар, тус бүридэнь нэгэ — нэгэ килограмм комбикорм, жмых эдюулдэг байгаа. Дабһан дуран соонь үгтэдэг.

Б. Гылыков.

Москва, 1958 оной май.

Уншагдадаг лекцинүүдэй удха болон шанарые улам һайжаруулха

Политическэ, шэнжэлхы ухаанай эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй Бурят-Монголдохи отделениин конференци һаяхан боложо, правлениин түрүүлэгшэ, түүхын эрдэмэй кандидат нүхэр В. И. Шатиловай элидхэл сонособо.

— Ажалшадай дунда соёл сурталай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ манай бүлгэмэй үүргэ улам дээшэлжэ байнхай. Республика доторнай аймагай, городской 27 отделени, хүдөөгэй 168 бүлэг бии юм. Бэрхэ эрдэмтэд, түрүү мэргэжэлтэдые элсүүлхэ мэтээр гэшүүдэймнай зэргэ ехээр нэмээ: 1955 ондо 1486 хүн байһан аад, 1958 ондо 2700 болоо. Энээнтэй дашарамдан, уншагдадаг лекцинүүдэй тоошье нилээд олошорһон байна. Гансахан 1957 ондо 13509 лекци уншагдаа. Энэмнай 1949 онһоо 1954 он хүрэтэрхи зургаан жэлэй турша соо эмхидхэгдэһэн лекцинүүдэй тоотой адли болоно.

Эрдэм ухаанай элдэб асуудалнуудаар һонирхолтой лекцинүүдые уншадаг, ажалшан зондо магтаалтай лекторнүүдэй олооро урган дэбжэжэ байһан тухайда тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Городуудай, хүдөө нютагуудай эдэбхитэд лекциһээ гадна, олон янзын ондоошье хүмүүжүүлхы хүдэлмэри ябуулдаг: асуудал болон харюугай, тематическа үдэшэнүүдые үнгэргэдэг, аман үгын журнал гаргадаг, шэнжэлхы ухаанай, үйлэдбэриин асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ конференци зарладаг болоо. Энэ талаарнь абабал, Кабанскын, Түнхэнэй, Баргажанай, Бичурын, Кяхтын, Яруунын аймагуудтахи отделенинүүд һайнай тоодо оромоор.

Гэхэ зуура, лекционно хүдэлмэриимнай далайсань бага, шанарынь һулашаг байна. Бүлгэмэй харьяата хото, хүдөөгэй организацинуудта эмхидхэлэй асуудал хүсэд шиидхэгдээдүй, үйлэдбэриин зарим томо томо предприятинуудта лекторнүүдэй тусхай бүлэгүүд бии болгогдоогүй, нилээд олохон тоотой инженернүүд бүлгэмэй гэшүүндэ элсүүлэгдээдүй, залуушуулай дунда аман үгын, хэблэлэй пропаганда ябуулха комисси тогтоогдоогүй байһаар.

Закаменай, Ахын, Хойто-Байгалай, Ториин, Сэлэнгын, Тарбагатайн, Хориин отделенинүүд лекци эмхидхэхэ түсэбүүдээ дүүргэнэгүй. Бурят-Монголой отделениин бүхы гэшүүдэй дундаһаа 40-өөд процентнь лекци уншадаггүй байба, — гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

* * *

Элидхэлэй һүүлээр Кяхтын түлөөлэгшэ нүхэр **Тугутов** үгэ хэлэлгые эхилбэ.—Хүдөө гараһан лекторнүүд центр газарнуудаар лекци уншаад, малшад болон механизаторнуудай байһан заха газарнуудта хүрэнгүй бусашадаг байна. Тэрээнһээ шалтагаалан, холын отара, гүүртэ болон бригаднуудаар ажалладаг колхознигууд удаахан саг соо лекци дууладаггүй ушар үзэгдэнэ. Саашадаа энэ дутагдалые анхаралдаа абажа, хүдэлмэреэ шэнэдхэн табиха шухала,—гэбэ.

Прибайкальска аймагай делегат нүхэр **Капустин** малшадай дунда соёл сурталай хүдэлмэри ябуулдаг дүй дүршэл тухайдаа дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. Тэндэхи лекторнүүд, эдэбхитэд үе үе хүдөө гаража, уншагшадай конференци үнгэргэдэг, фермэ, отара болон бригаднуудта асуудал, харюугай үдэшэнүүдые эмхидхэдэг, түрүү малшадай дүй дүршэл тухай шэнжэлэн зүбшэлжэ, бүгэдын шадабари болгохо оролдолго гаргадаг байна.

Хэжэнгын аймагай делегат нүхэр **Сотнич** аймаг дотороо соёл сурталай хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ отделениин гэшүүдэй хэр зэргээр хабаададаг тухай хэлэхэ зуураа, шажанда эсэргүү пропаганда эмхидхэхэ гэхэдэмнай мэргэжэлтэй лекторнүүд дуталдана гэбэ. Энэ асуудалаар Бурят-Монголой отделениин зүгһөө тодорхой туһаламжа үзүүлдэггүй, һайн лекцинүүдые бэшүүлжэ эльгээдэггүй гэжэ шүүмжэлбэ.

— Манай аймагта лекторнүүдшье ерэдэг, лекцинүүдэй бэшэмэл текстнүүдшье абтадаг байха. Хэлэ бэшэг шэнжэлхэ эрдэм ухаанай кандидат нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаев Улан-Удэһээ ерэжэ, манай аймагай центртэ, мүн хүдөө нютагуудаар һонирхолтой лекцинүүдые бурят хэлэн дээрэ уншаа һэн. Хүн зон ехэл һонирхожо шагнаһан байгаа. Тэрэ лекторнай һаядаа үшөө ерэхэгүй юм аа гү? гэжэ үбгэн залуугүй хүлеэдэг хэбэртэй агша.

Кабанскын, Баргажанай аймагуудтахи отделенинүүд һайнаар хүдэлмэрилөө гэжэ элидхэл соо хэлэгдээ. Ганса мүнөөшье бэшэ, хэдэн жэлэй туршада тиигэжэ хэлэгдэдэг юм. Теэд, тэдэнэй хүдэлмэриие согсолон бэшэжэ, бусадта жэшээ болгохын тула тараагаа һаань, һайн байгаа,—гээд Закаменай делегат нүхэр **Стальдармаев** хэлэбэ.

Байкало-Кударын аймагай Корсаковска дунда һургуулиин дэргэдэхи лекторнүүдэй бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ нүхэр **Николаев** хэжэ байһан хүдэлмэри тухайдаа хэлээд, үйлэдбэри дээрэ ажаллажа байдаг хүнүүдтэ (малшад, механизаторнууд болон бусадта) зорюулжа һонирхолтой лекцинүүдые ходо уншадаг байха ёһотойбди гэбэ.—Энэ талаар манай бүлгэмэй хүдэлмэридэ горьтойхон дутуу дунданууд бии. Субботын үдэшэ лекцинүүдэй эмхидхэгдэхэдэ, гол түлэб залуушуул суглардаг. Энэнь ехэ һайшаалтай. Теэд, юундэшьеб, наһажаал хүнүүд ерэсэгүй юм. Энээниие хараада абажа, наһажаал хүнүүдые бүлэг бүлэгөөрнь суглуулаад, юрын хөөрэлдөө хэхэдэ ехээр һонирходог, сааша саашадаа бүри олооро суглардаг байба. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин энэ дүршэлые үргэнөөр хэрэглээ һаа, һайн гэжэ һананаб. Шажанда эсэргүү пропагандые саашадаа үргэнөөр ябуулха ёһотойбди. Энэ асуудал заримдаа мартагдашахаяа һанана гэшэ,—гээд нүхэр Николаев үгэеэ түгэсхэбэ.

— Бурят зоной дунда элдэб лекци түрэлхи хэлэн дээрэнь уншаха, хөөрэлдөө хэхэ асуудалда онсо анхарал хандуулха ёһотойбди. Ондоо республиканууд болон областьнуудай жэшээгээр Улан-Удэ городто центральна лектори эмхидхээ һаамнай һайн байгаа,—гэжэ Политическэ, шэнжэлхы ухаанай эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй Бурят-Монголдохи отделениин харюусалгатай секретарь нүхэр **Соктоев** хэлээ.

— Һүүлэй үедэ 200 шахуу инженер, технигүүд манай бүлгэмдэ орожо, ехэ хүсэн нэмээ. Гэбэшье, тэдэнэй олонхинь лекци уншалгада хаа яа хабаадуулагдадаг байһаар. Тэрэшэлэн үйлэдбэриин түрүүшүүлдэ лекци уншуулха, хөөрэлдөө хүүлхэ хүдэлмэри республика доторнай тон муугаар эмхидхэгдэнэ,—гэжэ КПСС-эй Обкомой пропаганда, агитациин таһагые даагша нүхэр **Маслов** тэмдэглэбэ. — Бэшэгдэдэг, уншагдадаг лекцинүүдэй удха болон шанарые шалгаха асуудалда отделенинүүд, бүлэгүүдэй зүгһөө анхарал багаар табигдана. Тэрээнһээ шалтагаалан, удхагүй һула, шанараар муу лекцинүүд эндэ тэндэ уншагдадаг ушар үзэгдэнэ. Саашадаа лекциин удхада онсо анхарал хандуулха ёһотойбди.

Бурят-Монголой искусство уран зохёолой хоёрдохи декадые угтуулжа, олон лекци уншагдаад байха ёһотой аад, бираатай юумэн хэгдээдүй. Энэ дутуугаа дары усадхаха шухала,—гэбэ.

Тэрэшэлэн нүхэд Крюков, Сычков (Тарбагатайн аймаг), Анохин (зооветинститут), Кузичев (Областной партийна һургуули), Сергеев (Политическэ, шэнжэлхы ухаанай эрдэм дэлгэрүүлхэ РСФСР-эй бүлгэмэй түлөөлэгшэ), Ячменёва (ВЛКСМ-эй Бурят-Монголой обкомой секретарь), Кобелева (Түнхэнэй аймаг) гэгшэд үгэ хэлээ.

* * *

Удаалуулан бүлгэмэй отделениин 51 хүнһөө бүридэһэн правлени һунгагдаа. Тэрэшэлэн нүхэд Д. Д. Лубсанов, А. З. Янгутова, И. А. Соктоев, Д. К. Червяков, А. С. Капустин гэгшэд Бүхэроссин бүлгэмэй съездэдэ ошохо делегадууд болгогдон һунгагдаба.

Агитаторай блокнодой арбадахи номер

КПСС-эй обкомой пропаганда, агитациин таһагай «Агитаторай блокнодой» ээлжээтэ 10-дахи номер хэблэлһээ гараба.

«Барилгын хүдэлмэринүүдэй болзорые бүхы хэмжээгээр түргэдхэхэ» гэһэн КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр К. Продайвода гэгшын статья түрүүшын хуудаһануудта толилогдоо.

«Колхозойнгоо экономикые хүгжөөхэбди» гэһэн Ториин аймагай «Улаан Бургалтай» колхозой түрүүлэгшэ Р. Н. Яковлевай, «Комплексно бригаднууд ажахын тоосоотойгоор хүдэлмэрилнэ» гэһэн Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ М. П. Кавелинэй статьянууд энэ номерто оруулагдаба.

«Түрүү дүй дүршэлэй трибуна» гэһэн бүлэг дотор «Абаһан уялгаяа дүүргэхэ байха» гэжэ нүхэр К. Пашинай, «100 эхэ хонин бүриһөө 175 хурьга абахын түлөө» гэһэн Борьбогой совхозой хонишон Б. С. Дабаевай хөөрөөн толилогдонхой.

«Матрена Михайловна бурханаа шүтэхэеэ болёо» гэһэн статья нүхэр Миронов атеистическэ темэдэ бэшэбэ.

«Агитаторта туһаламжа» гэһэн бүлэг дотор 1958 оной июнь соо хөөрэлдөө хэхэ темэнүүд болон литература гэһэн материал хабсаргагдаһан байна.

«Химическэ шэнэ материалнууд—техническэ дэбжэлтын, арадай ажабайдалые һайжаруулгын хүсэтэ нүхэсэл мүн» гэһэн материал справкын таһаг дотор оруулагдаһан байна.

П. Попович.

Хими элдэб юумэдэ хэрэглэгдэнэ

Гансал модоор дархалһан юумэ холбоходоо хэмэл сабуу хэрэглэдэг бэшэ юм. Энэ сабуугаар, мүн ондоошье юумэ няажа болодог. Һаяхан Чехословакиин Брно городто гагнаа, таблаагүй 10 метр утатай түмэр хүүргын модель харуулагдаба. Энэ хүүргын хубинууд хэмэл сабуугаар тон бүхөөр няагданхай байжа олониие гайхуулаа. Иимэ хүүргын квадратна сантиметр бүхэн хахад тонно ашаа дааһан байна.

Каракуль арһаар оёгдоһон дэгэл гү, али хасабшатай малгай худалдан абахада үнтэйшэг байдаг гээшэ. Харин хэмэл каракуляар оёгдоһон дэгэл, малгайе үмдөөд ябахада зохидхон аад, химда сэнтэйшье, дулааншье. Бумаажан будтэ вискозно утаһа няажа, иимэ каракуль хэхэ арга ухаалагданхай.

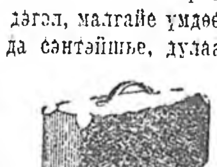

* * *

Хэмэл материал-гранитолёор бүригдэһэн чемодан хүнгэншье, сэбэршье аад, бүхэ байдаг. Бумаажан будтэ нитроцеллюлозһоо абтаһан плёнко няажа, тиимэ чемоданай хушалтые бүтээдэг. Гадна, үнгэ бүриин зурагтай гранитоль гэрэй хана туургалгада, мүн мебель бүрилгэдэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг, тэрээгээр портфель, сүүмхэ оёгдодог байна.

* * *

Нимгэхэн, холоһоо яларан харагдадаг целлофанаар (һайн шанартай саарһан) бүреэлгэтэй юумэ магазинһаа абахада ехэл зохид бэзэ. Тиимэ саарһан хүнгэхэн аад, шииг нойтондо нородоггүй. Тэрээн соо орёолготой өөхэ, тоһон газаашаа нэбтэржэ гарадаггүй, мүн зосоонь тооһоншье ородоггүй. Тиимэһээ энэ һайн саарһаар элдэб юумэ оройходо, илангаяа эдеэ хоол болон тоһо, өөхэ ороймходо таарамжатай. Целлофан саарһые модо үйлэдбэрилжэ хэдэг юм.

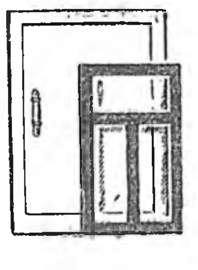

Ойрын хэдэн жэлһээ байрын гэрнүүдэй гэшхүүрэй табсан, перилэ болон үүдэ, сонхын рама хэхэдэ үнэгүй пластмасс үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болохо юм. Ажабайдалай саашадаа хүгжэхэ бүри барилга болон бусадшье юумэ бүтээлгэдэ пластмасс үргэнөөр хэрэглэгдэхэнь дамжаггүй. Энэ материалые барилгада ехээр хэрэглэлгэ хадаа жэл соо 12 гаран миллион кубометр тайрамал модо алмаха арга манай орондо олгохо юм.

Магазинда ороходоо ноохон бүдөөр оёгдоһон костюмые ехэ зохидшоон харадаг, үгышье һаа, тэрэ доронь худалдан абадаг бэзэт. Харин тэрэ костюмһаатнай шанарайнгаа талаар заашье дутахагүй, нимгэн аад, зөөлэн трико бүдөөр оёгдоһон костюм байдаг. Энэ бүдые эгээл хүрса нюдэтэй хүн ноохон бүдһөө балайшье илгаруулхагүй. Ноохонтой нэгэ бага холиһон торгон утаһаар энэ трико бүд нэхэгдэдэг, 1000 костюм оёхо тиимэ бүд оройдоол 1,7 кубометр модонһоо абтадаг байна. Нэгэ кубометр модоор торгон утаһа үйлэдбэрилжэ, 4 мянган паар оймһо, 1,5 мянган метр-холимог торгон бүд нэхэжэ болохо юм.

Саашадаа хэмэл материал улам ехээр үйлэдбэрилдэг болоходо 1965 ондо хүн бүхэндэ 56 метр бүд хүртэхэ байна. Байгша оной һүүл багта хүн бүхэндэ 39 метр бүд хүртэхэ юм.

* * *

Тихвинскэ химлесхозой новаторнууд модоной холтоһоор, зоргодоһоор гү, али хибэдэһээр шэнэ зүйлэй хирпиисэ хэхэ арга дурадхаба. Мүнөө тиимэ хирпиисээр баригдаһан гэр Тихвин городой Баруун үйлсэдэ холоһоо тэбхын харагдадаг.

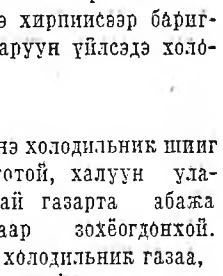

Энэ холодильник шииг нойтотой, халуун уларилтай газарта абажа ябахаар зохёогдонхой. Тус холодильник газаа, зосоо талаһаа эпоксидно-нитроцеллюлозно эмаляар зайлуулжархинхай. Тиимэһээ энэ холодильник шииг нойтондо яадагшьегүй, анхан ямар үнгэтэй байгаа һэм, тэрэ зандаа байдаг. Эмаль хадаа элдэб түхеэрэлтэ, машинануудые газаа, зосоо талаһаань хушаха хэмэл лагуудай нэгэн юм.

* * *

СССР-эй арадай ажахыда пластмасс үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо. Машина бүтээлгэдэ нэгэ тонно пластмасс гурбан тонно үнгэтэ металл һэлгэдэг байна. Энэ материалаар шудхагдаһан деталь садайхиһаа 5—10 дахин, баббидайхиһаа—15 дахин химда сэнтэй аад, тэдээндэ орходоо һураггүй һайн шанартай. Жэшээлхэдэ, «ТУ-104» самолёдто пластмассаар шудхагдаһан 120.000 деталь тоологдодог.

«Лесная промышленность» газетэһээ абтаба.

Социалистическэ оронуудай эб найрамдалда дуратай политикые харуулһан эли тодо гэршэ

...аршавска договорто хабаададаг ...үрэнүүдэй политическэ консульта... комитедэй зүблөөнэй мате...иалнуудтай Советскэ Союзай ...лшад танилсажа ехээр һонир...

...осквагай предприятинуудта, ...зургаануудта хөөрэлдөөнүүд ...үргэдэнэ, газетэнүүдые хамтаа... уншана. Зүблөөнэй баталан ...һан документнүүдые ниислэл ...н ажалшад угаа ехэ һайшаал...аар угтаа. Арадуудай хоорон... хани барисаа бэхижүүлхые ...элзэдэг социалистическэ оро...дай эб найрамдалда дуратай ...тика эдэ документнүүд соо да... эли тодоор харагдаба гэжэ ...нэр тоолоно.

...улилгын станогуудые бүтээдэг ...квагай заводой хүдэлмэрилэг... зүблөөнэй шиидхэбэриие ехээр ...шааба. Нүхэдтэйгөө һанамжаяа ...лсэһэнэйнгээ һүүлээр, хабса...ын цехын мастер нүхэр Панин ...жэ мэдүүлээ:

Варшавска договорто хабаада... гүрэнүүдэй Московско зүблөө... баталан абаһан Декларациие ...хадаа гүнзэгы ехээр баясана. Социалистическэ лагериин ...уудай хани барисаанай, бата ...лэй улам ехээр бэхижэжэ ...аниинь энэ зүблөөн дээрэ эли ...ор харагдаа. Бидэнэр—аха арадууд, нэгэн адли зорилготой, ...ынгөө оронуудай арад зоной байдалые бүри золтой жаргал... һаруул һайхан болгохо нэгэн ...элгэтэй, батаар нэгэдэһэн ...уд болонобди. Эдэ зорилго...ые бэелүүлхын тулада эб най...алай түлөө, уласхоорондын ...үрилтэ шанга байдалые һу...үлхын түлөө бидэ тэмсэнэбди. ...өөнэй хүдэлмэри хадаа гүрэ...эй хоорондоо амгалан ёһоор ...сахые, арадуудай аюулгүй ...алые бэхижүүлхые, шэнэ дай... аюул зайсуулхые социалисти... лагериин оронуудай хүсэдэг ...анай үшөө нэгэ гэршэнь боло...тэнэ.

...аршавска договорто хабаада... гүрэнүүдэй Декларациие Ле...ядай ажалшад нэгэн һанал...ар һайшаан угтаба. Пред...инуудай цехүүд соо хүдэлмэ... Декларациин текст радио... дамжуулхадань анхаралтай... шагнаһан, забһарлалгын үедэ ...ние газетэнүүдһээ уншаһан ... Деклараци хадаа бүхы дэл...эрэ эб найрамдал бэхи...хэ хэрэгтэ социалистическэ ...удай шэнэ туһа нэмэри бо... гэжэ хаа хаанагүй хэлсэнэ.

...И. Ленинэй нэрэмжэтэ Нев...ашина бүтээлгын заводой па..., газова турбинануудые бү... цех соо һонирхолтой хөөрэл...уд болоо. Слесарьнууд-хаб...шадай бригадир нүхэр Тулин ...э хэлэбэ:

...ата бэхи эб найрамдал тог...оо ондоо тиимэ хойшолуула... зорилго правительствонуудай үмэнэ мүнөө үедэ байха ёһогүй гэһэн бодолые дэлхэйн бүмбэрсэгэй алишье хубидахи үнэн сэхэ хүн бүхэн һайшаана бшуу. Уласхоорондын хэрэгүүдые шиидхэхэдээ, оронуудые можо болгон хубаарилдаг ябадал урдаа барингүй, харин тэдэниие ойртуулжа, хамтынгаа оролдолгоор бата бэхи эб найрамдал хангаха талаар Советскэ Союз һайн һайхан жэшээ харуулдаг байна.

Агаар бэлүүрдэн оруулдаг машинануудые бүтээдэг цехтэ Хитадай, Болгариин, Румыниин, хани барисаата бусад гүрэнүүдэй захилнууд дүүргэгдэжэ байдаг юм. Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй политическэ консультативна комитедэй Москвада болоһон зүблөөндэ эдэ гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд хабаадалсаһан байна. Карусельнэ станок дээрэ ажалладаг токарь нүхэр Петрунин нормоёо үдэр бүри үлүүлэн дүүргэдэг.

—Арадуудые эмхидхэн жагсааха, Деклараци баталан абаһан социалистическэ оронуудай хани нэгэдэл шангадхаха хэрэгтэ манай ажал хүдэлмэри туһална. Европые амгалан тайбан, аюулгүй орон нютаг болгохо гэһэн эрмэлзэлгые гэршэлһэн олон эли тодо шэнэ баримтанууд энэ документ соо бии гэжэ нүхэр Петрунин хэлээ.

Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй политическэ консультативна комитедэй зүблөөнэй баталан абаһан документнүүд Киевэй ажалшадые ехээр һонирхуулба. Украинын ниислэл хотын предприятинуудай цехүүдтэ, барилгын талмайнууд дээрэ, эмхи зургаануудта зүблөөнэй материалнуудые эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэнэ.

Судна бүтээдэг «Ленинская кузница» гэжэ заводой шудхалгын цехын хэбшэн нүхэр Рычков нигэжэ мэдүүлээ:

—Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй политическэ консультативна комитедэй зүблөөнэй дүнгүүдые мэдэхэдээ би ехээр баясааб. Социалистическэ оронуудай эбдэршэгүй бата нэгэдэлтэй, эмхидэн жагсанги байһые, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахые тэдэнэй шууд сэхээр эрмэлзэдэг байһые зүблөөнэй хүдэлмэри үшөө дахин харуулба. Бүхы түрүү хүнүүд, дайн байлдаае хүсэдэггүй, харин бата бэхи эб найрамдалые, бүхы хүн түрэлтэнэй зол жаргалые хангахые хүсэдэг бүхы хүнүүд зүблөөнэй баталан абаһан шиидхэбэринүүдые ехээр һайшааха гэжэ найданабди. Эб найрамдалай лагериие Советскэ Союзай—манай инаг Эхэ ороной толгойлжо ябаһанда бидэнэр омогорхонобди.

Нүхэр Рычков түрүү хүдэлмэришэн юм. Халаанайнгаа нормые үдэр бүхэндэ хоёр дахин үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн уялга тэрэ һаяхан абаһан байна.

Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй политическэ консультативна комитедэй зүблөөнэй дүнгүүдтэ зорюулагдаһан хөөрэлдөөнүүд Минскын олон предприятинуудай цехүүдтэ болобо.

Минскын автомобильна заводой агитаторнууд Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Декларациин удхатай хүдэлмэришэд, инженер, технигүүдые танилсуулаа. Хөөрэлдөөнэй үедэ инженер Терехов нигэжэ хэлэбэ:

—Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүд эзэрхэг түримхэй зорилго урдаа табидаггүй юм гэжэ бидэнэр мэдэнэбди. Социалистическэ оронуудай арадуудта шэнэ байдал зохёоходонь эб найрамдал шухала юм. Ниитын ондо ондоо ёһо гуримтай гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа хүгжөөхые эдэ оронууд хүсэдэг.

—Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Деклараци социалистическэ оронуудай эб найрамдалда дуратай политика бэелүүлдэг байһыень элеэр гэршэлнэ —гэжэ токарь нүхэр Гуринович мэдүүлээ.—Зэбсэгтэ хүсэнүүдээ хороолгомнай бидэнэй эб найрамдалай замаар дабшажа ябаһые гэршэлэн харуулна. Тиихэдэ хойто-атлантическа бүлэгые эмхидхэгшэд зэбсэгтэ хүсэнүүдээ бүри ехэ болгохо шэнэ түсэбүүдые зохёоно, ондоо гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсана, уласхоорондын оршон байдалые шангадуулна. Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй, НАТО-гэй гэшүүн гүрэнүүдэй хоорондо бэе бэедээ добтолон оролсохогүй тухай хэлсээ баталха дурадхалтайгаар хойто-атлантическа договорой гэшүүн гүрэнүүдтэ хандаха гэжэ политическэ консультативна комитет шиидхэбэри гаргаа. Мүнөө иимэ договор баталха хэрэг НАТО-гэй гэшүүн гүрэнүүдһээ дулдыдаха болоод байна.

Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Декларациие Грузиин ажалшад бүхы сээжэ зүрхэнһөө һайшааба.

— Манай советскэ орон, социалистическэ бусад гүрэнүүд хадаа ондоо оронуудта добтолон орохо гэһэн һанаашалга гаргадаггүй, гаргахашьегүй. Бидэнэр эб найрамдалые хүсэнэбди гэжэ Тбилисиин Сталинай нэрэмжэтэ паровоз вагон заһабарилдаг заводой слесарь, «Алдар» гэжэ гурбан орденой кавалер нүхэр Кокозашвили мэдүүлээ.

—Би гурбан дайнда хабаадааб. Тиимэһээ тэрэнэй хойшолонгуудые һайн мэдэдэгби. Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Деклараци соо эб найрамдал бэхижүүлхэ замда шэнэ шухала алхамууд, тэрэ тоодо договорто хабаададаг оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдые хорооходоор хараалагданхай. Энэ Декларациие бүхы советскэ хүнүүд, бүхы түрүү хүн түрэлтэн лаб һайшааха байха гэжэ хүндэтэ түмэрзамшан, пенсионер нүхэр Сафаров мэдүүлбэ.

Майн 28. (ТАСС).

Финляндиин президент У. К. Кекконен Москвада бусажа ерэбэ

Финляндиин республикын президент Урхо Калева Кекконен, тэрээнтэй суг ябалсагшад Советскэ Союз соогуур аяншалаад майн 29-дэ Москвада бусажа ерээ. Тэдэнэр Ленинград ,Свердловск, Ташкент городуудаар ябаа. Промышленна предприятинуудта, колхозуудта ороһон байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо Ж. А. Ташенев, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо Г. Н. Зарубин Внуковска аэродром дээрэ тэдэниие угтаа.

Финляндиин Республикын Президент У. К. Кекконен ерэһэн үдэртөө советскэ хүтэлбэрилэгшэдтэй Кремль соо уулзаа. Президенттэй хамта ябаһан Финляндиин гүрэнэй ажал-ябуулагшад уулзалгада хабаадалсаһан байна.

Советскэ талаһаа К. Е. Ворошилов, Н. С. Хрущев, А. И. Микоян, Ф. Р. Козлов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министр И. Г. Кабанов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо А. В. Захаров, СССР-һээ Финляндида байдаг элшэн сайд В. З. Лебедев уулзалга дээрэ байлсаа.

Хани ёһоор хөөрэлдөөнэй болоходо, хоёр талын һонирхожо байһан асуудалнуудаар нэгэн һаналтай байһаниинь элирээ.

Президент У. К. Кекконен СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловай хүндэлэлдэ зорюулан, майн 29-дэ обед хээ. Үдэшэнь Финляндиин посольстводо ехэ уулзалга болоо. Финляндиин Президент У. К. Кекконен айлшадые угтаа.

(ТАСС).

—☆—

Хониной нооһо хайшалжа эхилбэ

Тобир тарганаар ондо ороһон хонидой нооһон эртээнһээ хөөрэжэ эхилдэг. Мүнөө Кударын аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой хонидой нооһон хөөрэжэ, эндэ түрүүшын электроагрегат хүдэлжэ захалба. Хайшалагдаһан нооһоёо тэрэ доронь класс классаарнь илгажа, тусхай амһартада хэнэ.

Д. Болхоев.

Хилээмэнэй шэнэ завод барилга

Улан-Удэдэ сүүдхэдээ 40 тонно хилээмэ-бүүлхын зүйл барижа гаргаха хилээмэнэй завод баригдажа эхилэнхэй. Мүнөө энэ заводой байшангай ехэ корпус бодхоогдожо захалаа.

Хилээмэнэй шэнэ завод 1959 оной эсэс хүрэтэр ашаглалгада оруулагдаха юм.

И. Елшин.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Республикымнай һүнэй заводой хүдэлмэришэд Мария Кандакова, Анна Бухольцева гэгшэд асарагдаһан һү машинаһаа буулгажа байна. **Б. Цыремпиловэй** фото.

Мэргэжэлтын зүбшэл

Кукурузын ургасые харууһалха тухай

Курска областиинхидой үнэтэ үүсхэлые халуунаар дэмжэн, республикын олонхи колхоз болон совхозуудай түрүүшүүл байгша ондо кукуруза ехээр тарижа, гектар бүриһөө дунда зэргээр 300 центнерһээ доошо бэшэ ургаса абахаар шиидэнхэй. Энэ тон харюусалгатай зорилгые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада кукурузые һайнаар тарижа, ургасынь хойноһоо харууһалха агротехникые наринаар бэелүүлхэ шухала.

Кукурузые эгээл шалгарһан, һайн үрэжэлтэй газарта оролдосотойгоор таряад, тэрэнэйнгээ ургасын хойноһоо зохихо харууһа хаһа сагтань эмхидхэжэ шадаагүй һаа, үндэр баян ургаса абтахагүйнь мэдээжэ. Урда жэлнүүдтэ зарим колхозуудай һайн үрэжэлтэй газарта тариһан кукурузын ногоон эшэнүүд нэгэ жэгдээр, үдхэнөөр гараһашье ургасын хойноһоо харууһа, ряд хоорондын элдүүрилгэ хаһа сагтань һайнаар хээгүй дээрэһээ бүртаг үбһэндэ дарагдажа, бирата ургаса абтадаггүй һэн.

Тиимэһээ кукурузын үндэр баян ургаса абаха гээ һаа, нэн түрүүн ургасынгаа хойноһоо харууһа саг соонь, зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Кукурузын эшын газарһаа үшөө бултайжа гараагүйдэ, хүрьһэнэй хатаад, бүртаг үбһэнэй, сагаан үндэһэнүүдэй бии болоод байгаа һаань, тэрэ дары хүнгэн борнойгоор борнойлхо шухала. Тиигээд ургасынгаа бүртаг үбһэндэ дахин ехээр дарагдаа һаань, хоёрдохёо борнойлходо зохистой. Үглөөгүүр эртэ, шүүдэр соогуур борнойлжо болохогүй. Юуб гэхэдэ, ургасынь эшэ набшаһан дарсагар, хүрэнхэйшэг байжа, ехээр гэмтэхэдээ, хухархадаа болохо бшуу. Тиимэһээ үдэ багта гү, али үдэһөө хойшо, эгээл үдэрэй халуунда борнойлбол таарамжатай.

Теэд һая гаража байһан ургасые борнойлходо, нарай эшэ набшань гэмтэжэ болохо гэжэ зарим хүнүүд айдаг юм. Үнэндөө кукуруза ургуулагшадай дүршэлһөө харахада, үрэһэнэй 6—12 сантиметр гүнзэгыдэ таригдаһан һаань, борнойлго ургасые тиимэ ехээр гэмтээдэггүй байна. Яахадааб гэхэдэ, борнойн шүдэд оройдоол 3—4 сантиметр гүнзэгыдэ орожо, хүрьһэнэй дээрэхиие зөөлэрүүлнэ, элдэб бүртаг үбһэ сэбэрлэнэ ха юм.

Кукурузын үндэр баян ургаса абадаг суутай, Социалистическэ Ажалай хоёр дахин Герой С. Вишта (Украина) гэгшын дүршэлһөө харахада, тэрэнэй звеногойхид тарилга хэһэнэй һүүлдэ 4—5 хоноод, газараа түрүүшынхеэ борнойлдог байна. Удаань үшөө гурба-дүрбэ хоноод, ургасынгаа гархалаар нүхэн бүхэниинь тойруулжа, шоройень гараар бамбайлган зөөлэрүүлээд, ряд хоорондохи газарыень тракторай культиватораар элдүүрилдэг юм. Ургасын ряд хоорондохиие тракторaар элдүүрилхэ аргагүй һаань, хоёрдохёо борнойлходо болохо.

Бүртаг үбһые гансал борнойлгоор сүм үгы хэхын аргагүй. Гэбэшье һайнаар, хаһа сагтань борнойлбол, бүхы бүртаг үбһэнэй 60—80 процентнь сэбэрлэгдэдэг.

Хэрбээ тарялан дээрэ бүртаг үбһэнэй ургаагүй һаань, борнойлго хэһэнэй үлүүсэ гэжэ зарим хүнүүд һанадаг. Энэнь буруу. Хүрьһэндэ шииг нойто һайнаар барихын тулада борнойлго хэгдэнэ бшуу. Теэд хаһа сагынь алдажа, хожомдожо борнойлоо һаа, кукурузын ургаса шэнгэрдэг.

Тэрэшэлэн кукурузын эшын гараад, 2—4 набшаһатай болоод байхада, ургасын ряд хоорондохиие утааша, хүндэлөөшэнь элдүүрилжэ эхилхэ хэрэгтэй. Энэ хүдэлмэриие хожомдуулжа болохогүй. Хүндэшэг, шииг нойтоор элбэг газарта түрүүшын элдүүрилгые 10—12 сантиметр гүнзэгыгөөр хэхэдэ таарамжатай. Тиибэшье манай эндэ иимэ хүрьһэтэй газар хомор юм. Илангаяа халуун үдэр ургасын ряд хоорондохиие дан гүнзэгыгөөр элдүүрилхэдэ, хүрьһыень ехээр хатаажархиха аюул бии. Тиимэһээ бүртаг үбһэ лаб үгы хэхээр, 5—6 сантиметр гүнзэгытэйгөөр газараа зөөлэрүүлхэдэ зохистой. Мүн ургасын ряд хоорондохиие элдүүрилхэдээ, кукурузын эшые шоройн булажархихагүйн тула культиваторай шүдэнүүдые нүхэнһөө 10—12 сантиметр холуур гарахаар тодхохо хэрэгтэй.

Түрүүшын элдүүрилгэ утаашань хээд, һүүлдэнь 10—12 хоноод, ургасын хоорондохиие хүндэлөөшэнь элдүүрилхэдэ зохистой. Саашадаа ургасаяа элдүүрилхэдээ, бүртаг үбһэндэ хэр зэргэ дарагдаһыень хараадаа абажа, хэрэгтэй сагтань культиватор ябуулхада өөрэгүй. Кукурузын ряд хоорондохиие 3—4 дахин элдүүрилээд байбал, бүртаг үбһэниинь сүм үгы хэгдэжэ, ургаса нилээд дээшэлдэг байна.

Кукурузын набшаһалаад байхада, ургасада нэмэлтэ тэжээл болгон 1—2 дахин утэгжүүлгэ оруулхада таарамжатай. Жэшээлхэдэ, үһаар шэнгэрүүлэгдэһэн 4—5 тонно наг шэбхэ гү, али 3—5 центнер шубуунай хуурай аргал га бүридэ оруулхада тон һайн. Тиихэдэ минеральна утэгжүүлгэһээ 1,5—2 центнер фосфорно гү, али азотно, 0,5—1 центнер калийна утэгжүүлгэ гектар бүридэ оруулагдаха ёһотой.

Мүнөө колхозуудта эмхидхэгдэһэн комплексно агрегадууд даажа абаһан газараа һайнаар элдүүрилжэ, эрхим болзорто тарилга хээд, ургасынгаа хойноһоо һайнаар харууһалжа шадабал, кукурузын үндэр баян ургаса абтахань лабтай.

Т. Ивлев, агроном.

Бурят-Монгол искусство, уран зохёолой декадада

КОМПОЗИТОР ЖИГЖИТ БАТУЕВ

...рын малша хүбүүн байһан аад, ...публикын арадай артист болото... ургаһан композитор Жигжит ...уевай ажал-ябуулгань хүгжэмэй ...турын орьёл өөдэ дүүлихээр ...һон, зохёохо бэлигынь ольһо...эй, уран хурса байна.

...20 жэлэй саана Жигжит Батуевай ...эһэн «Жаргал» гэжэ дуун арад... сэдьхэл зүрхэндэ дүтэ бай...даа айхабтар түргөөр тараа бэ... һаяар оперо, баледэй театрын... «Инаг дуранай түлөө» гэжэ Батуевай, композитор Б. Май...ин хабаадалгатайгаар бэшэһэн ...т табихаяа бэлдэжэ байнхай.

...уунһаа балет хүрэтэр нилээд ... олон бэрхэшээлтэй зам, дабажа ...ха хэрэгтэй байгаа. Энэ замые ...позитор Батуев бата алхамаар, ... шатаарнь дамжан гараа. ... оркестрын наадаха зо..., марш, мүн бусад зохёол удаа ...адань бэшээд, хүсэ шадалаа ...р, даруу зантайгаар сэгнэдэг ...аа балет бэшэлгэдэ тулажа ...н байна. Тэрэнэй хажуугаар ...позитор мэргэжэлээ баһал дээ...үүлжэ үргэлжэлүүлһээр.

...940 ондо Д. Аюшеев Б. Ямпи... хоёртой хамта «Бурят-Монгол» ... симфониин оркестрээр наа... сюита бэшэһэн юм. Тэрэнэй ...үшын хуби—«Саяан уула» ...ынь Ж. Батуев бэшэһэн бай...

...947 онһоо эхилжэ, композито...үүрһан дороһоо хүгжэмэй хэ... олон зохёол бэшэгдэһэн байха. ...эй дундаһаа «Колхозно сюита», ...фониин эскизүүд» тодорон, ...жо гарана. Эдэ зохёолнууд ...й ажабайдалтай нягта холбоо...һэн тулададаа жэлһээ жэлдэ улам үргэнөөр дэлгэржэ, олоной дурые татан долгисуулһаар. Жигжит Батуев хүгжэмэй зохёол бэшэхэдээ арадай дуунай аялгые айхабтар шадамараар хэрэглэн, түхэл шэнжээрээ арадай, мэргэжэлэйнгээ талаар нилээд бэсжэнги зохёолнуудые найруулаа.

Композитор Жигжит Батуев хүгжэм зохёогоод лэ һуудаггүй, харин оло ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Филармониин уранһайханай хүтэлбэрилэгшэ, тэрэнэй ахалагша дирижёр, БМАССР-эй арадай дуу, хатарай ансамблиие эмхидхэгшэдэй нэгэн юм. Улан-Удэ городой үхибүүдэй хүгжэмэй һургуулиин директорээр хүдэлхэдөө, Бурят-Монголой хүгжэмэй культурые хүгжөөхын тула ехэ оролдолго гаргадаг байна.

Арадай хүгжэмэй культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө 1948 ондо Жигжит Абидуевич Батуевые Советскэ правительство «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнаһан, 1955 ондо БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиум—искусствын габьяата ажал-ябуулагшын, хоёр жэл болоод—1957 ондо БМАССР-эй арадай артистын хүндэтэ нэрэзэргэ олгоһон юм.

1959 ондо Москвада болохо бурят-монгол искусство болон уранзохёолой декадада бэлэдхэлэй мүнөө эхилээд байхадань, Жигжит Батуевай зохёоһон «Инаг дуранай түлөө» гэжэ баледые Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо, баледэй театр табихаар бэлдэжэ байнхай. М. Заславский, Л. Линховоин гэгшэд либреттыень бэшэһэн байна.

Энэнь бурят композиторай зохёоһон түрүүшын бурят балет болоно. Либреттынь гол удха нимэ: XVI—XVII зуунжэлэй уулзадха дээрэ Бурят-Монгол нютагта феодализмын үндыжэ байһан үе. Сэсэг гэжэ басаган инаг нүхэрөө өөрөө һунган олохо эрхын түлөө тэмсэжэ, һүүлэй һүүлдэ ами наһаяа алдана.

Теэд, тэрэ басаганай эрэлхэг зориг, эдир наһанай унтаршагүй эршэ хүсэн үхэлые булиһан шэнгеэр харуулагдана. Тэрэнэй дурлаһан хүбүүн Зоригто, Сэсэгэй үе үүри басаган Гэрэл, хани хүбүүн Зэбэ, эзэрхэг добтологшодой даргын хүбүүн Далюу—эдэнэй абари зан, шэнжэ түхэлые тодоор гаргахын тулада бүхы зохёолые ходо, нэбтэ гараһан аялганууд тэндэнь шадамараар хэрэглэгдээ. Тэдэнь бурят арадай дуунай баялигһаа шэлэн оложо абтанхай. Далюу гэдэг хобдог шунахай этэгээдэй абари зангые харуулхын тула хэрэглэһэн аялгань ноёд, баядай хүбүүдэй дуулалдадаг байһан, шэхэндэ хажар, сэдьхэлдэ харша, хаарташанай дуунай аялгые композитор шадамгайгаар дууряалгажа, Далюугай түхэлые бэрхээр гаргаа.

Амгалан һууһан айл хотондо хой һалхинай бууһан шэнгеэр сэрэгүүдэй добтолгые харуулһан аймшагтай, һүрэтэй хүгжэмэй наяраан, түерөөн хүнэй зүрхэ дорьбоомоор бэшэгдэнхэй.

Тэрэ балет соо арадай ажабайдал, ангуушадай хатар, сэрэгэй хатар, Сэсэг Зоригто хоёрой хамтын дуун (дуэт), бурят ороной баян дэлгэр байгаали, түрэ хуримай үедэ буляалдаһан наадан, бөөгэй бөөлөөн, мүн бусад сценэ бултадаа композиторай уран бэлигэй улам хүгжэжэ байһые гэршэлнэ.

«Инаг дуранай түлөө» гэжэ балет удхаараа, түхэл маягаараа, аялгынгаа талаар ёһотойл бурят хүгжэмтэй зохёол боложо шадаһаниинь арсашагүй. Тэрэшэлэн энэ балет соогоо композитор Жигжит Батуев совет хүгжэмэй туйлалтануудые зүбөөр хэрэглэһэн байна.

Х. Намсараевай, Г. Цыдынжаповай бэшэһэн либреттээр «Жаргалта ажабайдалай эхин» гэһэн шэнэ балет Жигжит Батуев бэшэжэ байнхай.

Жигжит Батуев бурят-монгол арадтаа хэдэн олон хүгжэмэй зохёол үгөө, үшөө үгэхэшье байха, тиихын тулада дүй дүршэл, уран бэлигэйнгээ орьёлмо хаһада оролдожо, ажаллажа байна. 1959 ондо манай ороной түб хото—Москвада болохо бурят-монгол искусство болон уранзохёолой декадада Жигжит Абидуевич Батуевай зохёолнууд табигдажа, социалистическэ Бурят-Монголой хүгжэмэй культурын хүгжэлтые гэршэлэн харуулха бодото баримта бололсохонь дамжаггүй.

Н. Угрюмов,
хүгжэмые шэнжэлэгшэ.

„Хооһон торхо"

Хүндэтэ Тархай!

Та мэхэлэгдэжэ, мухардажа үзөөгүй бэзэт даа. Харин бидэ этигэжэ, этигэжэ һула һалаад—хараа байса мэхэлэгдээд байналди.

Манай Хэжэнгын дунда һургуулиин багшанар, түрэлхид, һурагшад хэнэйшье, Танайшье һайшаамаар арюун үүсхэл гаргаһан байгаа. Бидэнэр өөһэдынгоо хүсөөр һургуулидаа дарханай мастерской шулуугаар бариха гэжэ шиидээ һэмди. Мүнөө шулуугаа бэлдэжэ байнабди. Республикын Гэгээрэлэй министерство үүсхэлыемнай һайшаагаад, мастерскойн проект, сметэ эльгээхэбди гэжэ бидэниие найдуулһан байгаа. «Хүн ахатай, дэгэл захатай» гэдэг арадай сэсэн үгые бидэнэр һайшаадаг, өөһэдынгөө аха захые—Гэгээрэлэй министерствые урдаа харадаг байгаабди. Тиимэһээ проект, сметэ эльгээхыень хүлеэжэ эхилбэбди. Хүлеэ, хүлеэ эльгэхэ юумэ бэшэ. Ядахадаа нэхэжэ, дахажа оробобди. Тиихэдэмнай хашаржа, нэгэ тэбхэр пакет эльгээгээ. Баярлаһандаа зарим нэгэмнай дэбхэрэн, хатаран алдаба!

Зай тиигээд олоороо стол тойрожо һуугаад, проекттэй танилсажа оробобди. Ай, ян! Тэрэмнай ямаршье хабсаралтагүй «хооһон торхо», ондоогоор, үльгэршэнэй үгөөр хэлээ һаа, «Улаан нюсэгэн сөөрөөнэй» байшаба. Барилгада шулуун, известко, цемент, хадааһан, элдэб түмэр, элһэн гэхэ мэтын материал хэды шэнээн хэрэгтэй болохо юм ааб гэхэдэ—мэдэхын аргагүй. Хэды шэнээн мүнгэн зөөри хэрэгтэй болохо юм ааб гэхэдэ, баһал юуншье байбагүй. Хооһон проект соо мастерскойн үндэрынь, үүдэ, сонхонуудайнь хэмжүүр заагдаагүй байшаба.

Гайхаха, гэлыхэдээ Министерстводэй гурба дахин телефоноор хөөрэлдэжэ, сметэ, заабари эльгээхые гуйбабди.

— Бидэ сметэ, заабари зохёодоггүйбди. Тэндээ зохёожо туршагты,—гэжэ айлдаба.

Хооһон проект байдаггүй ха юм. Сметэтэй, заабаритай байдаг юм бэшэ аал? гэхэдэмнай,

— Манай Министерстводэ хамаатай хэрэг бэшэ!—гэжэ министрын орлогшо Залмонд Давыдович Винокур зандаржархёо.

Ингэжэ зандаржархихада айгаад, абьягүй боложо, «намһаа саагуур, наранһаа наагуур» ошохо бэзэ гэжэ һанаа хаш. Теэд, нэгэдэхеэр, энэнь дэн өөдэгүй арга гээшэ ааб даа! Хоёрдохёор «аха захамнай» болохо Гэгээрэлэй министерствын бидэндэ туһалаагүй һаа, хэн абга туһалха гээшэб?

Проект, сметэгүйгөөр «мухар нюдаргаар орохо, мастерскойгоо түүхэй тулюураар бариха аргамнай үгы. Тиимэһээ, Тандаа хүндэтэ Тархай, хандаха гэжэ шиидэбэбди. Үхибүүдээ уран дархашуул болгон һургахые оролдожо байһан бидэнэрэй—багшанар болон түрэлхидэй арюун үүсхэлые анхаралдаа абаад, дурсагдаһан министерстводэхи албан хойрог хүнүүдые хурса гуурһаараа хадхыт! Тиигэбэлтнай бүрин түгэс проекттэй боложо, мастерскойгоо дарышатар бараад, танаа урижа харуулхалди.

А. Аюржанаев, түрэлхидэй комитедэй түрүүлэгшэ.

ДААЛГАБАРЯА ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭНЭ

Худан, Үдэ голнуудай эрьеэр трактор, машинын хүнхинөөн үглөөнһөө үдэшэ болотор соностоно. Модо урадхуулгын Үдын конторын хүдэлмэришэд арадайнгаа ажахыда барилгын модо олоор эльгээжэ байна.

Модо урадхуулагшадай дунда мүрысөөн дэлгэржэ, олон хүдэлмэришэд даалгабаряа ходо үлүүлэн дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, тракторист Михаил Семенов, Иван Пиржаков гэгшэд үдэр соо 289 кубометр модо үһанда табиха даалгабаряа 500—550 кубометр хүрэтэр дүүргэнэ.

М. Болонев.

Түсэбһөө гадуур 15 эшелон

Галуута-Нуурай шахтын горнягууд майн 27-до шулуу нүүрһэ малтан абаха 5 һарынгаа түсэб болзорһоонь урид дүүргэбэ. Тиигэжэ түсэбһөө гадуур 15 эшелон түлишэ республикынгаа предприятинуудта үгэһэн байна.

Нэгэдхэгдэһэн 2/5-дахи шахта май һарада илангаяа һайнаар хүдэлмэрилжэ, түсэбһөө гадуур 3000 тонно нүүрһэ арадайнгаа ажахыда эльгээгээ. Николай Мамайн жэшээгээр ажаллаһан нүхэд Баканов, Кристиев, Алексиёнок, Яковлев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг нүүрһэшэдэй бригаданууд халаан бүхэндөө хүн бүриин 1,5 тонно нүүрһэ малтан абана.

Мүнөө шахта бүхэндэ 6—7 часай ажалай үдэртэ, түлбэриин шэнэ системэдэ орохо бэлэдхэл хэгдэжэ байна. Шахтын хүдэлмэришэд, инженер болон технигүүд ажалай эмхидхэл һайжаруулха, түхеэрэлгэ болон машина, техникые хайшан гэжэ хэрэглэхэ тухай олон дурадхал оруулна.

Ф. Моренец.

Мүнгэн шанда хүртэбэ

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет 1958 оной түрүүшын квартал соо түмэрэй хаядаһа болон үнгэтэ металл суглуулгын дүн хаража үзэбэ. Улан-Удэ городой Советскэ райгүйсэдком түмэрэй хаядаһа суглуулгаар даалгабаряа үлүүлэн дүүргэжэ, социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлһэнэйнгээ түлөө республикын Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан тугта, 500 түхэриг мүнгэн шанда хүртэбэ.

Министрнүүдэй Совет түмэрэй хаядаһа суглуулха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан һургуулинуудай, мүн түмэр замай транспортын, советскэ эмхи зургаанай олон хүдэлмэрилэгшэдые мүнгөөр шагнаа.

М. Михайлов.

Сабшалангаа уһалжа байна

Мухаршэбэрэй аймагай «Үнэн» колхозой гэшүүд сабшалангай ургасые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэн, гол горхонуудай уһаар сабшалангаа уһалжа байнхай. Колхоз хамта дээрээ 880 гектар газар уһалаад байна.

Шэнэ-Хотон гэжэ газарта байдаг 2-дохи комплексно бригадын һүнэйтоварна гүүртынхид (гүүртые даагша нүхэр Батуев) 70 гектар газар хоёр дахин уһалба.

Б. Санжиев.

Эсэшэхэнь лэ харатай

— Бокс!

Пансагар зузаан бээлэйнүүдтэй гараа барисалдажа, амаршалалсан үнгэрхэ зуураа, гэдэргээ эрьемсээрээ, үбсүүндэнь «БМАССР» гэжэ бэшэгдэнхэй улаан майка үмдэһэн, сулахан янзын, харалгы шарайтай хүбүүниинь зүүн гарайнгаа нюдарга үрэн, добтолоод оробо. Нүгөөдэ сагаан майкатай нүхэрыншье балай сухаряад үгэнгүй, түр зуурхана үбсүү сээжэ, толгой түрүү руугаа хэды еды буулгалсаад, хоёр тээшээ һалажа, бэеэ хамгаалан эрьелдэнэд. Тиигэжэ байтараа харахан хүбүүн баһал добтолжо, үлүү очконуудые абаад орхибо. Нүгөө нүхэрынь бэеэ хамгаалад гээд лэ ябаха һанаатай. Хэдэ дахин хам оролсожо сохилдоод байтарнь түрүүшын раундшье дүүрэшэбэ.

Эдэ нүхэднай—улаан майкатай хүбүүниинь манай Улан-Удын суглуулагдамал командын эгээ хүнгэн бэетэй боксёр Иннокентий Николаев, нүгөөдэнь Читын суглуулагдамал командын залуу боксёр Владимир Кузьмин гээшэ.

Уржа үдэшэ городой садай зунай театр соо хоёр городуудай боксёрнуудай мүрысөөн болоо. Энэ мүрысөөндэ Читын областьһоо гол түлэб сэрэгэй шэлэмэл боксёр хүбүүд ерэһэн байна.

Уданшьегүй хоёрдохи раунд захалжа, Николаев баһал сортоотойгоор добтолжо оробо. Раундынгаа тэгнэжэ байха үедэ айлшан хүбүүн одоол добтолжо захалаа. Манай боксёр һуларһан янзатай, тиибэшье үлүү очконуудые абхуулнагүй. Тиигэһээр хоёрдохи раунд дүүрээд, бага зэргэ амарһанайнгаа һүүлдэ гурбадахяа гарахадаа Николаев эли мэдэхээр һуларжа, миил һайн техникэтэй байһанайнгаа ашаар харюугай ёборолтонуудые үгэлсэһөөр мүрысөөгөө дүүргээ. Айлшан хүбүүнэй түлэг халан орожо байха үедэл гурбадахи раунд дүүрэшэһэн байна. Тиигэжэ Иннокентий Николаев диилэһэн дээрэ тоологдоо. Хэрбээ нүхэрэйнгөө эртэхэнһээ шангаар добтолжо ороһон байгаа һаа, нилээд бэрхэдэхэл байгаа ха.

Тэрэнэй һүүлээр нэгэдэхи разрядай баһал хүнгэн бэетэй боксёр нүхэд М. Цыренжапов А. Кривошеев хоёр гаража сохилдоод, манай боксёр гурбадахи раунддаа баһал сусажа, очкогоор диилдэшоо. Һүүлээрнь гараһан манай боксёрнууд Емельянов, Тармаев гэгшэд айлшадаа диилээшье һаа, һүүлшын раундда эсэжэ, ехэл ядалдаһан байна.

Манай хүбүүд 6:4 гэһэн тоотойгоор илабашье, нүхэдэйнгөө һаял халан орожо байха үедэ сусашахань харатай байба. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, манай боксёрнууд бэедээ найдаад гэхэ гү, али хэрэгсээнгүй ябажа, бэеэ саг үргэлжэ һорижо, заһажа байдаггүй, бэлэдхэлгүйгөөр мүрысөөндэ гарадаг байна бшуу. Спортсменүүд, илангаяа боксёрнууд миин мүрысөөнэй урда тээхэнэ хэдэн үдэр соо гүйлдэжэ, шэлгээлдэжэ, ёборолдожо бэеэ заһаха бэшэ, саг үргэлжэ махабадаа шангадхажа, бэеэ һорижо, шэнээ тэнхээ орожо байха ёһотой.

Улан-Удэ, Чита городуудай 1958 оной чемпионууд, нэгэдэхи разрядай боксёрнууд Николай Голубев, Эдуард Бакаев гэгшэдэй хоорондо шанга тулалдаан боложо, агдам, мяхалиг бэетэй айлшан Эдуард хүбүүниинь элитээр буляа.

Гансашье республика соогоо бэшэ, орон дотороо сууда гаража байһан боксын мастер Михаил Дворкин шандааһа шангатай, шадабари ехэтэй байһанаа харуулба. Сохилдоһон Ивановые (Чита) түрүүшын раундда нэгэ дахин бүглэртэрнь ёборжо, диилэһэндэ тоологдоо.

Энэ уулзалгада хабаадалсахань гэжэ зарлагдаһаншье һаа, суута мастер боксёрнууд Жигмитов Бадмаев хоёрой мүрысөөндэ гараагүйнь гэмшэлтэй.

Д. Хонгоодор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: боксёрнууд Цыренжапов Кривошеев хоёр тулалдажа байна.

Л. Хайдуровай фото.

Уһанзамшадай оролдолго

Улан-Удэ городой ажалшад хубидаа хартаабха тарижа эхилбэ. Тэрэ тоодо Сэлэнгын уһанзамшад, судна заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд үнгэрэгшэ амаралтын үдэр эмхитэйгээр полндо гаража, хартаабха тариба.

Шишкино, Колобки гэжэ газарта, мүн Иволгын аймагта уһанзамшадай 200 гаран булэ хэдэн арбаад гектарта хартаабха таряа. Мүн городой ажалшад огород тарижа эхилээ.

***

Судна заһабарилгын заводойхид городоо ногооруулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Һаяхан нэгэ пароходоор мойһоной, үлирэй болон бусад модоной хэдэн зуун эшэ асарагдажа, заводой хашаа соо таригдаба. Энэ хүдэлмэридэ модошо дархашуулай, механическа цехынхид, ФЗО-гэй һургуулиин һурагшад илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

Д. Балданов.

ХАБАРОВСК ГОРОДОЙ ЗУУН ЖЭЛЭЙ ОЙ

300 жэлэй саана ородой баатар габьяата аяншад Иван Москвитин, Петр Бекетов, Василий Поярков, Семен Дежнев, Ерофей Хабаров гэгшэд тэрэ үедэ мэдэгдээгүй байһан Алас Дурна хизаарые шэнжэлжэ, бэшэһэн юм.

1858 ондо Зүүн-Сибириин 13-дахи линейнэ батальон Амур мүрэнэй баруун эрьедэ сэрэгэй пост байгуулһан байгаа. Амурые шэнжэлһэн түрүүшын экспедициин хүтэлбэрилэгшэ Е. П. Хабаровай дурасхаалда тэрэ постнь Хабаровка гэжэ нэрлэгдэһэн юм. Тэрэ гэһээр Хабаровка урган үргэжэжэ, 9 жэлэй үнгэрөөд байхада ехэхэн тосхон болоо. 1867—1869 онуудта ородой аяншан Пржевальский Хабаровка орохо зуураа, иигэжэ бэшэһэн байдаг: «Энэ тосхон Амур мүрэнэй баруун эрьеые зубшан, километр шахуу газарта оршоно. Тэндэ хамтадаа 111 гэр бии. Сэрэгэй албатанһаа гадна, 350 шахуу хүн тэндэ ажаһуудаг. Тэдэнэй олонхинь сэрэгэй алба хаагшад, бусадынь купецүүд, таряашад, сэрэгэй албанһаа табигдаһан хүнүүд...»

1880 ондо Хабаровка тосхон Хабаровск город болоһон түүхэтэй. Тиихэдэ «гурбан хада, хоёр үрхэ» гэжэ нютагаархиниинь өөрынгөө город тухай хэлсэдэг һэн гэхэ.

1897 оной үеэр Хабаровскдахи промышленна үйлэдбэри гэбэл: ууралаар ябуулагдадаг тээрмэ, хирпиисын хэдыхэн завод бии байһан юм. Удаань пивын, архиин заводууд нэмэгдэжэ баригдаа бэлэй. Тэндэхи зоной хахадһаа олонхинь үзэг бэшэг мэдэдэггүй байгаа. 90-ээд онуудта ажалшадай үхибүүдэй һураха приходской 2 училищи, дээдэ зэргэтэнэй, изагууртанай басагадые һургаха гимнази, реальна училищи, кадетскэ корпус бии болоо юм.

1917—1918 онуудта Хабаровск Алас Дурнада Совет засагай түлөө тэмсэлэй түб боложо, партизануудай һомоор дайсадта хатуу сухарилта үгэһэн, Калмыковой бандануудые үзэһэн, 1920 оной апрелиин 5-да хархис японецуудта галдагдажа, шатаадшье үзэһэн байха. Амур шадарай партизануудай хүдэлөөе Хабаровск городой дархан Бойко-Павлович толгойлоо һэн. Мүн Шевчук, Кочнев болон бусадай партизан отрядууд ехэ үүргэ ээзлһэн байна. Соведүүдэй түлөө баатарлигаар тэмсэгшэдэй нэрэ хүндые мүнхэжүүлэн, Хабаровскын үйлсэнүүд тэдэнэй нэрээр нэрлэгдэһэн, городой талмайнууд дээрэ дурасхаалай памятнигууд бодхоогдоһон байдаг.

Совет засагай үедэ Хабаровск урган хүгжэжэ, захын заахан город байһанаа Алас Дурна зүгэй промышленна томо центр болоо. Тэндэ ехэ ехэ предприятинууд урган бодоо.

Хабаровск—Алас Дурна зүгэй эгээн томо түмэр замай узел юм. Тэндэһээ гурбан һалаа түмэр зам Номгон далай тээшэ ошодог.

Тэндэ хэдэн институдууд бии. Мүн 3 театр, 2 кинотеатр, хоёр музей бии, олон газетэ, «Дальний Восток» гэжэ литературно-уранһайханай журнал хэблэгдэн гаргагдана.

Хабаровск городой 100 жэлэй ойн баярай һайндэртэ хабаадалсахаар Улан-Удэ городой ажалшадай делегаци уригдажа ошобо.

Л. Григорьева.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Республикаяа хамгаалан Парижай ажалшад ехэ демонстраци хэбэ

ПАРИЖ, майн 29. (ТАСС). Парижай хэдэн зуун мянган ажалшадай үсэгэлдэр үдэшэ хэһэн демонстраци хэдэн час соо үргэлжэлөө. Тэдэнэр республикаяа хамгаалхаар шиидэнги байһанаа мэдүүлхын тулада Франциин хэдэ хэдэн политическэ, ниитын организацинуудай уряагаар ниислэл хотынгоо үйлсэнүүдтэ гараһан байгаа.

Парижай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадтай хамта ороной политическэ партинуудай, профсоюзна, ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд, эрдэм ухаанай, искусствын ажал-ябуулагшад жагсаалда ябалсаба. Компартиин ЦК-гэй секретарь Жак Дюкло, партиин политбюрогой гэшүүд Казанова, Вермеш, Гюйо, Фажон, Франциин социалистическэ партиин генеральна секретариин орлогшо Пьер Коммэн, социалистнуудай парламентска группын түрүүлэгшэ Дейксон, гадаадын хэрэгүүдэй министр байһан социалист Пино, парламентын гэшүүн-социалистнууд Депре, Савари, информациин министр социалист Газье, министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшэнэр урдань байһан Мендес-Франс, Эдуард Даладье, Поль Рамадье, ЮДСР партиин түрүүлэгшэ Миттеран, МРП партиһаа парламентын депутадууд Кайе, г-жа Лефевр, хүнэй эрхын лигиин түрүүлэгшэ Даниэль Мейер, атомна энергиин асуудалнуудые эрхилхэ Верховно комиссар Франсис Перрэн, профсоюзна нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд Бенуа Фрашо, Буладу Тексье, Сорбоннын дээд һургуулинуудай багшанар, профессорнууд, Франциин бусад олон эли тэ ажал-ябуулагшад арад зонтоёо демонстрацида гаралсаа.

Демонстрантнуудай Нациин талмайһаа Республикын талмай хүрэтэр ошохо үедэнь хүдэлмэришэ болон студентнүүдэй делегацинууд колоннонуудтань нэмэжэ орожо байгаа. Демонстрацида хабаадалсахын тулада ниислэл хотын хэд хэдэн предприятинуудай хүдэлмэришэд хүдэлмэреэ зогсооһон байна.

Демонстрантнууд ниислэл хотын үйлсөөр гарахадаа, «Марсельеза», «Интернационал» дуулалдаа. «Республика мандаха болтогой!», «Арадай фронт мандаха болтогой!», «Нэгэдэмэл ябуулга мандаха болтогой!» гэһэн юрөөлнүүдые табя... Парижай хүн зон үйлсэнүүдтэ, гэр нүүдэй сонхонуудай балкон дээрэ зогсоод демонстрацида хабаадалшадые альга ташан һайшааха зуураа, «Марсельеза», «Интернационал» тэдэнтэй хамта дуулалсаа.

Парижай радиогой дамжуулһанай ёһоор, республикые хамгаалха зорилгоор хэгдэһэн демонстраци үдэшын 8 час 30 минутада дүүрээ. Демонстраци ехэ эмхитэйгээр ... гэрөө.

Республикые хамгаалха митинг демонстрацинууд ороной бусад ... мо томо городуудта болоо гэжэ Парижай радио мэдээсэбэ.

Францидахи байдал

ПАРИЖ, майн 29. (ТАСС). Парижай сагаар үдэрэй гурбан час багта Национальна суглаанай, Республикын Соведэй заседани зарлагдажа; тэрээн дээрэ президент Котиин тусхай бэшэг соносхогдоо. Һүүлэй жэлнүүдтэ «гүрэнэй засагай һуларалга таһалдаагүй», мүнөө Францидамнай «граждан дайн болошуутай байна» гэжэ президент энэ бэшэг соогоо түбхын түрүүндэ зааһан байна. Минии даалгабаряар парламентын хоёр палатын түрүүлэгшэнэр генерал де Голльтой хэлсээ хээ гэжэ зааха зуураа, шэнэ правительство байгуулхынь тулада де Голльдо хандаха шухала гэжэ Коти мэдүүлһэн байна.

«Һаяшагаар манай ёһо гуримые нилээд ехээр хубилгахын тулада ороноо аршалан абарха правительство байгуулха зорилгоор республиканска хуули ёһондо зохилдуулан правительствые толгойлогшотой хэлсээ хэхэеэ Парижда ерэхыень генерал де Голлиие би гуйнаб» гэжэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

Оролдолгынгоо урагшагүйдөө һаань, «тэрэ зохихо тобшолол хэхэ юм». Хэрбээ иимэ ушарай тохёолдоо гээшэ һаань, президентын олгоһон эрхэ түлөөлэлгые Национальна суглаанай түрүүлэгшэдэ тэрэ дамжуулан үгэхэ гээд президент мэдүүлнэ.

Засагые абахыень де Голлиие уряалха гэжэ президент Котиин парламентда эльгээһэн бэшэгые зүүнэй үзэл баримталдаг депутадууд ... ехээр буруушаагаа. Депутадууд коммунистнууд, удаань депутадууд -социалистнууд, тэрэшэлэн зүүн үзэл баримталдаг бусад партинуудай зарим депутадууд һуурнһаа ... дожо, хүл дээрээ зогсоод «Марсельеза» дуулаа.

Президентын бэшэг эльгээһэнтэй дашарамдуулан парламентска группануудта зохихо шиидхэбэринүүдые абаха арга олгохын тулада Национальна суглаанай заседани ... һалдуулагдаһан байна.

Франциин коммунистическэ партиин парламентска группа мэдүүлэл толилоо. Тэрээн соонь иигэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ. «Правительствые толгойлогшо болгохыень генерал де Голлиие парламент баадхаха» гэжэ республикын президент оролдоно. Тиихэдэнь Алжирай генерал Массю, үймөөшэдэй болон граждан дайнай тала баригшад сэрэгэй урбалта хэжэ, де Голльдо засагые үгэхэ дурадхал оруулжа байха юм. Генерал де Голльдо засагые барюулха һэдэлгэнүүдые коммунистическэ группа буруушааха зуураа, «Республикые хамгаалха правительство» байгуулхые уряална. Энэ правительство хадаа Конституциин гол ёһонуудта зохилдуулан байгуулагдаад, Национальна суглаанай республиканска олонхиин ороной бүхы республиканецуудай түшэглэдэг байха ёһотой.

Правительство байгуулхыень де Голльдо даалгагдаба

ПАРИЖ, майн 29. (ТАСС). Национальна суглаанай, Республикын Соведэй мүнөөдэрэй заседани дээрэ Франциин Республикын президент Рене Котиин бэшэг уншагдаа. Конституциин ёһоор, тэрээндэнь Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Пфлимлен, Юстициин министр Лекур гараа табиһан байна. Правительство байгуулхые даалгахын тулада генерал де Голлиие уриһан уулзааб гэжэ президент мэдээсэһэн байха юм. Хэрбээ правительство байгуулжа шадаагүй һаа, зохихо тобшолол хээд, өөрынгөө эрхэ түлөөлэлгые Конституциин ёһоор Национальна суглаанай түрүүлэгшэдэ тэрэ дамжуулан үгэхэ юм гэжэ президент мэдүүлээ.

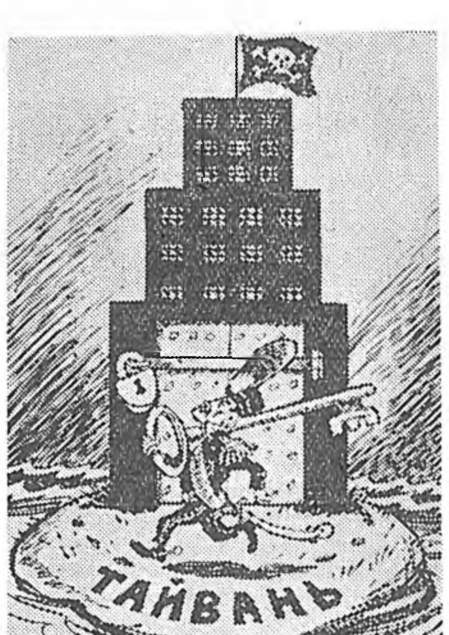

Түрмын түлхюуршэн, ухэлэй үүдэшэн.

ТАСС-эй фотохронико.

Ливанай хэрэгтэ харгин оронууд хамааралсана

НЬЮ-ЙОРК, майн 29. (ТАСС). Юнайтед Пресс Интернейшнл агентствын корреспондент Бейрудһээ үсэгэлдэр иигэжэ дамжуулба. Америкын сэрэгэй транспорт американска «М-41» маркын 18 хүнгэн танк үсэгэлдэр Бейрудтэ асараа.

Американска танкнуудай асарагдаһые далдалан нюухын тулада ... дэниие буулгажа байха үедэнь Ливанай полици болон жандармууд Бейрудэй портдо хүн зониие оруулаагүй.

ЛОНДОН, майн 29. (ТАСС). Рейтер агентство иигэжэ дамжууна: Дундада далайн зүүн талын хубида Ливанай эрье шадар Англиин сэрэгэй дүрбэн корабль байна гэжэ Англиин далайн сэрэгэй министерство үсэгэлдэр мэдээсээ.

Хүршэ областьдомнай

Хүгжэжэ байһан колхоз

Усть-Ордын Бурят-Монголой национальна округой, Алайрай аймагай «Гигант» артель (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Иринчеев, партийна организациин секретарь нүхэр Бутаков) тогтууритай үндэр ургаса абадаг колхоз юм. Жэл бүри тарянай үндэр ургаса хуряадаг энэ колхоз үниинһөө хойшо сууда гаранхай.

Үшөө 1939 ондо таряанай үндэр ургаса хуряаһан энэ артель Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсажа, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнагдаһан байгаа. Колхозой гэшүүд амжалтаараа һанаагаа амарангүй, бүри эршэ хүсэтэйгөөр ажаллажа ороо һэн. Тиигэжэ туйлаһан дүнгүүдээ улам арьбадхаһан гигантынхид 1952 онһоо хойшо ВСХВ-дэ жэл бүри хабаадалсана. Тэрэ гэһэнһээ хойшо выставкын Главна Комитедэй үнэтэ шанда хэды дахин хүртөө. Ехэ алтан медальнуудаар, нэгэдэхи шатын дипломоор шагнагдаа.

«Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай» КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй болон СССР-эй Верховно Соведэй сессиин түүхэтэ шиидхэбэринүүдые колхознигууд гүнзэгы һонирхолтойгоор шудална, тэдэниие ажабайдалдаа бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлнэ.

Байгша ондо үндэр баян ургаса хуряахын тула гигантынхид Нельхайн МТС-һээ машина, техникэ худалдажа абаа юм. Мүнөө колхозой мэдэлдэ 33 трактор, 20-ёод комбайн, элдэб зэр зэмсэг болон бусад машинанууд дутамаггүй бии.

Үнгэрһэн 1957 ондо сагай уларилай таарамжагүй байбашье, колхоз газар таряалангай, мал ажалай продуктнуудые абалгаар муу бэшэ амжалта туйлаа. Ороһото культурануудай гектар бүриһөө 16,1 центнер ургаса хуряагдаа. Нёдондо жэлэй туршада, 1956 онойхитой сасуулхада, һү һаалга бүхы дээрээ 45,7 процентээр дээшэлээ, мяха абалга хоёр дахин ехэ болоо. Эдлүүриин газарай 100 га бүхэндэ 115 центнер һүн, 30 центнер гахайн мяхан абтаа. Үнеэн бүриһөө 2470 литр һүн һаагдаа.

Гүрэндөө таряа тушаалга, худалдалгаар абаһан уялгаяа тус колхоз болзорһоонь урид, сентябриин 15-да дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур гушаад мянган центнер ороһо гүрэндэ тушаагаа һэн. Тэрэшэлэн мал ажалһаа ашаг шэмэ бүри ехээр абтажа, һү тушаалгын түсэб 189 процент, мяха—140, ноһо—101, үндэгэ—115 процент дүүргэгдээ.

Ороһото культурануудай ургаса гектар бүриһөө: хара таряа — 17,5 центнер, шэниисын — 18,5 центнер хуряаха гэһэн уялга гигантынхид тарилгада орохынгоо урда абаа һэн. Кукурузын эшэ набшаһа гектар бүхэнһөө 250—300 центнер, хартаабхын ургаса — 135—140 центнер хуряахын түлөө тэмсэл эхилээ.

Фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд малайнгаа үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэжэ, һү, тоһо, мяха абалгаяа бүри дээшэлүүлнэ. Байгша оной дүрбэн һара соо эдлүүриин газарай 100 га бүхэндэ дүшөөд центнер һүн һаагдаа. Нёдондоной дүрбэн һарынхитай сасуулхада, энэ жэлэй 4 һара соо үнеэн бүриһөө 100 гаран килограмм ехэ һүн һаагдаад байна.

Энэ хабарайнгаа полевой хүдэлмэриие гигантынхид урдынхидаа орходоо бүри эмхитэйгээр дүүргээ. Һайн бэлэдхэлтэй байһан энэ артелиинхид хоёр—гурбан үдэрэй туршада бүхы параа борнойлжо, шииг нойто бариха ажалаа шанар һайнтайгаар дүүргээ һэн. Тарилгада хорёод агрегат, таби гаран сеялкэ хүдэлнэ. Ганса шэниисэ 4800 гектарта арбаад үдэр соо хэрээһэлүүлэн таригдаа.

Тарилгын агрегадуудай олонхинь халаанайнгаа даабариие үлүүлэн дүүргэдэг байгаа. Трактористнууд: нүхэд Константин Бутаковой, Петр Хороших, Михаил Алексеевэй, Александр Семёновой агрегадууд халаан соогоо 38 гектар тарихын орондо, 42—56 гектар хүрэтэр һайн шанартайгаар тарина.

Хартаабха 190 гектарта таригдаха. Энэнь нёдондонойхиһоо 45 гектараар ехэ болоно. Овощь 30 шахуу гектар газарта таригдаха юм. Тэдэнэй ургасые дээшэлүүлгэдэ бага бэшэ анхарал хандуулагдаха байна. Арба мянга гаран кубометр органическа, 840 кубометр аммиачна шүүһэн, 300 тонно минеральна үтэгжүүлгэ таряаланда гаргагдаа.

Энэ жэлдэ 20 гаран барилга, колхознигуудай һууха 30 гэр бариггдаха байна. Барилгын хэрэгтэ нэгэ миллион хахад шахуу түхэриг һомологдонхой. Мүнөө 400 хүнэй һууритай Культурын байшан, 5000 тахяа багтааха шубуудай фабрика шулуугаар баригдана. Малай байра олоор баригдаха.

Мүн гараж, мастерской, ороһоной хоёр склад, долоон жэлэй һургуули болон бусад барилга хэгдэхээр хараалагдана. Барилгада нютагай материал—шлакобетон ехээр хэрэглэгдэнэ. Тэрэ хадаа үнэгүй аад, нилээд бүхэ юм.

Ниитэ зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Олонтиражна газетэ неделидээ нэгэ дахин гаргагдана. Ямаршье сагта бригадануудай полевой стан, фермэнүүдэй улаан булан гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй. Үдэшэ бүри хатар наадан боложо байдаг. Тэрэшэлэн радиоприёмнигууд тодхогдонхой. Һаядаа фермэнүүдэй улаан буланда телевизор тодхогдохоор хараалагданхай.

М. Миронова,
«Усть-Ордын үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35.14, культуры и быта — 34.05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16

Н 00743. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 150.